



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**In Causa Religionis Miscellaneorum Libri Tres In Diuersos
Tractatus antea non æditos, ac diuersis temporibus,
locisq[ue] scriptos digesti**

Cochlaeus, Johannes

Ingolstadii, 1545

VD16 C 4328

Liber Secundus

urn:nbn:de:hbz:466:1-29563

MISCELLANEO

RV M IO. COCHLAEI, LI-

bri Secundi Tractatus Primus.

ADRIANVS DIVINA

clementia Papa & seruus seruorum Dei, Illustrissimo Prin-
cipi & Electori Friderico, Salutem & Aposto-
licam benedictionem.



Illece fili, satis & plusquam satis sustinui-
mus, dilecte in Christo, si forte Dei pietas
tuam animam dignaretur inuisere ac dare
pœnitentiam ad cognoscendam ueritas-
tē, ut resipisceres à diaboli laqueis, à quo
captiuus detineris, Nouimus te paterne
monitū, à fœ. Re. prædecessore nostro, ut à te separares
illam perniciem Christianæ religionis, Martinū Lutherū,
Cum iam orbi manifestæ sint scelestissimæ machinationes
eius, sperabamus & te ad cor pœnitens reuersurum, Sed u-
uam expectauimus, & ecce labruscas, quia frustra cōflauit
conflator, Maliciæ enim tuæ non sunt consumptæ, Coe-
git nos miseratio, uos paternis monitis adhuc cōmonere, ut
uel tandem resipiscatis, anteq̃ plane in uos conueniat quod
mox subdit Propheta, Argentum reprobum uocate eos,
quia dominus proiecit illos, Et quid dicemus uobis, quam
ut Galatis fuit dictum, O insensati Saxones, quis fascino
uos ueritati non obedire, currebatis bene.

Pernicies
Christianæ
religionis.

Esa. 5.
Hiere. 6.
Commisera-
tio.

Iere. 6.
Galla. 3.
Deut. 32.

Interrogate patres uestros & dicent uobis, maiores ue-
stros & annunciabūt uobis, Quod ab ea etate, qua unā tem-
pore

Saxones à
Carolo ma-
gno cōuersi.

Bb

pore

Epistola Adriani Papæ VI.

Adriani
Papa. I.

pore eodem uixere Adrianus Romanus Pontifex. Et Carolus ille magnus Imperator Saxonice fidei plantatores, ad nostram usque Clarissimi in Christo filij nostri Caroli tempora, Aui ac Proau uestri, atque adeo Saxones omnes semper habiti estis, ueluti pacis & fidei propugnatores, & per omnia obedientie pacifici filij, Talesque, ut non immerito Gregorius quintus nationis Saxonice olim Romanus Pontifex Saxonie ducem in Romani Imperatoris constituerit Electorem.

Increpatio
paterna.
Thren. 4.

Quomodo ergo tam cito mutatus est color optimus? Cur tam facile transferimini, ab eo qui uos uocauit in gratiam Christi in aliud Euangelium? quod non est aliud nisi sum. quidam qui uos perturbant, & uolunt conuertere Euangelium Christi, Quis uineam domini tam pulchre plantatam est demolitus? certe exterminauit eam aper de sylua & singularis ferus depastus est eam, Sed uæ illud à uobis domesticis & amicis & cruciatu precordialiter, Obsecramus te fili dilecte in Christo, leua oculos tuos in directum, & uide ubi sis prostratus, consydera quantam Ecclesiam Christi tot malis undique circumuallatam ac penè oppressam, per opem quam illi subuenire debueras, cladem insuper intulisti.

Psal. 79.

Varie oppu
gnatur Ec
clesia.

Oppugnatur foris ab infestissimo illo ac potentissimo Christiani nominis hoste, dissident intus Principes Reipublice, & in mutuam armati perniciem cruentissimis odijs inter se conflictantur, & in fraterna uiscera ferrum strigunt, ut uix Ethnici inter se crudelius.

Maximum
malum, foue
re hæreticū.

At hæc tibi ita uisa sunt non satis grauiam, nisi contritionem induceres super contritionem, Nutriens ac fouens serpentem Lutherum illum in sinu tuo, qui ueneno lingue sue Ecclesiam & terras infecit, adeo ut iam peruenerit gladius usque

usq; ad animam. Quanto autem pluris est anima quam corpus, tanto grauius est praedictis omnibus horrendum illud ac plusquam tartareum uenenum, quo per haeresum & schismatum contagionem tot myriades animarum interierunt, intereuntq; adhuc omnes, quotquot nunc passim ab unitate matris ecclesiae recedunt. Quo subuertitur indoctum uulgus, ac mille praestigijs ac fascinationibus retrahitur à fide quam suxit ab ubere matris, Quo basilicae sunt sine plebibus, plebes sine sacerdotibus, Sacerdotes sine debita reuerentia, & sine Christo denique Christiani, quod sacramenta fidei non sacra censentur, Quod sacramentum Dei sanctum esse negatur, quod dies festi festiuis frustrentur solennijs, quod homines moriuntur in peccatis suis, rapiuntur animae ad tribunal terrificum, nec poenitentia reconciliati, nec sacrae communionemuniti. Quod pulcherrimus ille ordo tabernaculi confusus sit. Et pro Christiana pace ac tranquillitate ad rebellionem rapinas & cedes et incendia cum magno & manifesto Reipublicae discrimine, ueluti classico passim excitati, pro quibus egregijs tuis in Ecclesia Christi meritis, quo premio, quo non supplicio dignum censeamus?

At dicis forte, serpens me decepit, dignam certe mercedem, qui illum enutristi in sinu tuo, Sed ita ne stultus es & sine corde, ut in eis maximis rebus, in quibus errare damnari est, uni homuncioni cooperto peccatis quam tot sanctissimis ab initio patribus, qui in lege dei meditati sunt die ac nocte, Et quam tot uniuersalibus concilijs, aduersus quae impudens os illud, ueluti sepulchrum patens se aperire non erubescit, Sanctae denique & Catholicae EC-

CLESIAE (cuius ritus & consuetudines ac decreta à

Catalogus
malorum à
Luthero.
Verba S.
Bernardi epi
stola. 240.

Accerbior
inrepatio.

Epistola Adriani Papæ VI.

temporibus Apostolorum ad nos usq; rationabiliter obseruant, quæ unus iste sacrilega temeritate deprauare præsumit, plus credere potuisti: O cæcam dementiam ac potius Iudaicam cæcitatem.

Omnes hæretici ex scripturis suas præbare conantur.

At fortassis hoc tibi imposuit, quod ueterator ille Martinus & eius sequaces de Capitulis scripturarum uisi sunt sua confirmare. Et quis tandem hæreticorum ita non fecit: an non sunt ueteris serpentis astutiæ, qui hac ueluti esca adducto hamo miseris animabus mille technis & uersutijs semper est insidiatus, Quique quo angularem infringeret ueræ fidei lapidem, ac Christianam scinderet unitatem, in scripturarum agrum, suum seminare semen, & peruersam scripturarum intelligentiam, non iam pridem est aggressus.

Difficilis intelligentia scripturarum:

Apoc. 5.

Quanta Ex cæcatio contra sanctos patres.

Hiere. 4.

Cum itaq; maxima semper pars Ecclesiarum imperita turba sit, Et uix unus reperiat aut alter qui spiritualibus oculis de scripturarum intelligentia digne ualeat iudicare, Siquidem librum signatum legimus, quem solus homo detribu Iuda dignatus est aperire, aut soluere signacula eius, Quæ tandè est illa diabolica excæcatio, uni carnali hominioni, semper eructanti crapulam & potum quæ orbi uniuerso, quæ tot spiritualibus patribus, quorum uoluntas semper fuit in lege dñi qui uitæ sanctimonia & ostensione spiritus & uirtute, glorioso deniq; martyrio suam doctrinam comprobarunt, in scripturarum intelligentia plus fidei habuisse & habere potuisse: O cæcitatem nouam et inauditam, unus apostata tibi potuit psuadere, fefellisse priores uniuersos, errare posteros, & in solum se & quos decepit peruenisse regnum Dei, peruenisse totas miserationum diuitias ac gratiam & uniuersitates. Et quid nondum dicimus cum Propheta, heu domine ergo ne decepisti populum tuum, quin potius,

CUI

cur non deuitatis secundum apostolicum præceptum quæ
 stionibus ac pugnis uerborum, ex quibus oriuntur inuidiæ,
 contentiones & blasphemie suspensiones malæ, conflictiones
 hominum mente corruptorum & subuertit corda audien- *1. Timo. 6.*
 tium, ex operibus suis iuxta dominicam designationem stu- *Matth. 7.*
 disti cognoscere pseudo prophetam istum, quæ ad uos ue-
 nit primo in uestimentis ouium, lupus intrinsecus rapa-
 cissimus.

Siquidem non ex folijs, non ex floribus, sed ex fructibus *Ex fructi-*
 arbor cognoscenda erat, An non manifesti sunt nequis *bus cogno-*
 scimus fructus istius? Siquidem sacrilegus hic aduersus *scitur Luche-*
 deum, Imagines sacras, atq; adeo ipsam crucem Christi scele- *rus.*
 ratis manibus confringere et pollutis pedibus conculcare,
 non formidat, Contra sacerdotes dei furore impio, temera-
 rius non desinit laicos ad lauandas sibi in eorum sanguine
 manus sedulo concitare, Ecclesiam Christi parricidalibus
 armis oppugnans, hoc agit assidue ut suffocentur homines
 in peccatis suis, hoc unum elaborat, ne Diuina misericordia
 suis sacramentis (quæ peccatorum remedia efficacia esse
 uoluit) uulneratos in ecclesia sua curet, Ita enim ea aut sus-
 tulit uniuersa, aut hæreseos suæ pestifero infecit ueneno, ut
 toxicum magis requirat quam animarum medicinas, præ-
 cepit suis, ne indignanti deo quis satisfaciat, ne Ieiunijs, ora-
 tionibus, Lamentationibus peccata redimat, Ne hostia illa
 placens deo corpus & sanguis domini nostri Ihesu Christi à
 sacerdotibus offeratur quottidie pro peccatis nostris, uota
 docet non reddere deo suo, Et cum sit ipse apostata ac pro-
 fessionis suæ desertor, ut plurimos sui faciat similes, Sancta
 illa uasa polluere non ueretur, Consecratas deo uirgines &
 uitam monasticam professas, extrahere à monasterijs suis et
 inimico, imo Diabolo reddere quem semel abiurauerunt,

Epistola Adriani PP. VI.

Quod in ueteri lege umbraticis sacerdotibus dominus non tulit, quod ethnicis idolorum suorum flaminibus homines sunt abhominati, Christi sacerdotes uilissimis copulat meretricibus, doctos illos patres, quorum uita & doctrina illustrauit uniuersum orbem, non solum debito honore non persequitur, sed multo quam Cayn scelestius despicit, deridet, contemnit, & insectatur, Sacris seculis omnibus uniuersalibus concilijs impudenti ore palam contradicit, ac sacrilega lingua detrahit, libertatis spem licentiosam quandam uitam nullis constricta legibus, ac fere ferinam inducere conatur.

Lutheri conatus contra omnes leges.

Vnde & exlex homo contemptor & uiolator legum omnium, in tantam erupit mentis uesaniam, ut sanctissimorum patrum decreta & ecclesiasticos canones igne publico concremare non formidauerit Et breuiter christiana ueritatem, omnium rerum ordinem, pulcherrimam denique faciem ecclesiae, à Christo ab Apostolis Apostolicisque uiris ac sanctissimis patribus ab initio constitutam, unus hic post tot centenos annos discindere inuertere, ac deformare molitur.

Non credendum Lutheri de spiritu quem iactat.

Quod si nondum satis etiam internoscis, de Christiano magisterio, an de Antichristi spiritu ista proficiscantur, Si ita te fascinauit praestigiator ille, ut credere possis, unum perfidissimum apostatam uelut alterum Heliseum habere duplicem spiritum Heliae, aut alterum esse (quem se iactat) Danielem, in quo sit spiritus amplior & intelligentia scripturarum maior, quam in omnibus olim sanctissimis illis doctissimisque uiris, quam in sacrosancta Catholica ecclesia, Quid te uno caecius? Aut si iam ex fructibus arborem cognoscens, in errore persistis tamen, quid te miserius? Sed esto transfiguratus sit contra te sathanas ille in Angelum Lucis, & quae manifesta sunt carnis ac Diabolica,

2. Corin. 11.

Sed esto transfiguratus sit contra te sathanas ille in Angelum Lucis, & quae manifesta sunt carnis ac Diabolica,

lica, spiritus esse & Christi opera uenenata, sua facundia persuadere potuerit, nunquid non ubique uel hoc ipse prodidit cuius nam spiritus sit? Vt omnis sermo eius amarus est, uirulentus, arrogans, ac maledicentissimus, nusquam non scatere conuicijs, blasphemijs ac scomatibus plusquam uenenatis aduersus omnem pietatis, modestiæ, mansuetudinis, ac benignitatis officium, Nunquam ita docuit Paulus cuius iactat se spiritum habere, cum nulla eius extet epistola, quæ non pacem unitatem & alia id uirtutis genus redoleat, An non Romanos suos hortatur in domino, ut in charitate fraternitatis se diligant inuicem, Sectentur quæ sunt pacis, & quæ ædificationis custodiant? Corinthijs, an non testatur se docere in ecclesiis deum, non dissensionis sed pacis deum esse, Et breuiter nonne ubique clamat, ubique docet Euangelica illa tuba, Vt digne ambulemus in omni humilitate ac mansuetudine cum patientia supportandi se inuicem in charitate, solliciti seruare unitatem spiritus in uinculo pacis, utque deponamus omnem iram indignationem blasphemiam, maliciam, turpem sermonem? Quo igitur pacto maledicentiam, amaritudinem, Iram, indignationem, blasphemiam, inflationem, iactationem (quæ ita huic peculiaria sunt, ut Paulo ac illius discipulis uniuersis, mitis & humilis corde) non Paulini, non Christiani, Sed Diabolici spiritus esse, certissimo indicio uel cæco non clarissime apparet ex uerbis illius.

Quomodo intellexisti eum Christum in corde suo an uero Antichristum habere, secundum quod ipsa ueritas in Euangelio ait, progenies uiperarum, quomodo potestis bona loqui cum estis mali, de habundantia enim cordis os loquitur, ut cum scriptum sit, quod maledicti regnum Dei non possidebunt,
Iterum

Qualis sermo & stilius Lutheri.

Rom. 16.

1. Cor. 14.
Qualis spiritus & doctrina Pauli Gal. 6.
Eph. 4.
Colos. 3.

Maledicentia Lutheri.

Matth. 12.

Epistola Adriani PP. VI.

1. Cor. 3.
Matth. 5.

Iterum in Euangelio dicit Iesus, Quicumque dixerit fratri Racha, reus erit consilio, qui autem dixerit fatue, reus gehennæ incendio, Illum autem Antichristi apostolum esse, cuius quàm obscurum esse poterit?

Blasphemie
Luth. in Ser-
dem Apo-
stolicam.

Qui non modo sacerdotes dei, Sed et principem sacerdotum, Petri Successorem, Iesu Christi in terris uicarium, tam nephandis, insanis nominibus, tam inauditis contumelijs conuicijs & blasphemijs nusquam non lacerat discerpit, sectatur, ut ea commemorare pudica refugiat lingua, & audire horreant aures castæ, Qui Apostolicam Cathedram, in qua præsedet caput Apostolorum Petrus, cui præfuerunt tot sancti Pontifices (Quam ecclesiam unde sit orta principaliter unitas Sacerdotalis, Sanctus Cyprianus ac gloriosus martyr non dubitat & affirmat) Impio ac pestilenti ore cathedram pestilenticam antichristianam, diabolicam, & si quæ potuit excogitare nefandiora, toties appellare non cessat, Qui scholas christianas, quæ tam multos doctissimos sacratissimosque uiros, tam egregias in ecclesia dei columnas nobis protulerunt, impudica lingua sua, Lupanaria, Sodomas, & Gomorras ubique uocare non uerescundatur.

Seditiosa uer-
ba Luth. in
sacerdotes.

Deut. 17.

Qui non satis omnipotentis dei habet sacerdotes probris omnibus, conuicijs, contumelijs, ac blasphemijs horrendis ac inauditis nusquam non publice & palam insectari & quibusuis casibus uiliores facere, nisi etiã laicos concitet ad lauandas manus in sanguine ipsorum, Cum tamen quanto amore haberi uelit suos sacerdotes, maxime principem sacerdotum, Idem ipse dominus in Deu. testatus est dicens, Si difficile & ambiguum apud te iudicium esse prospexeris inter sanguinem & sanguinem, causam & causam, lepram & lepram, & iudicium intra portas tuas uideris uerba uariare, Surge

Surge & ascende ad locum quem elegerit dominus deus tuus ueniensque ad sacerdotes Leuitici generis, & ad Iudicem qui fuerit illo tempore, quaresque ab eis qui iudicabunt tibi iudicij ueritatem, & facies quaecumque dixerint qui praesunt loco quem elegerit dominus & docuerint te iuxta legem eius sequerisque sententiam eorum, nec declinabis neque ad dextram neque sinistram, Qui autem superbia nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat domino Deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille, et auferes malum de domo Israel, cunctusque populus audiens timebit, ut nullus deinceps tumescat superbia.

Et Samuel cum sperneretur a filiis Israel, an non dicit dominus, Non enim te speruerunt, sed me, ne regnem super eos, manifeste ostendens, inuisibilem se contemni, Cum uisibilem quis spernit sacerdotem, Quare & Moyses murmurante aduersus se populo respondit, Non aduersum me mururastis, sed aduersum dominum Deum uestrum.

Quod si Leuiticos illos sacerdotes tanta honoris praerogatiua praecellere uoluerit dominus qui exemplari & umbratae tantum deseruierunt, coelestium in umbratico illo tabernaculo sacrificiorum officia consumantes, Quo tandem honoris loco eos habere uoluerit, quibus tradidit clauis regni coelorum, tantamque tribuit potestatem, ut quae ligauerint super terram ligata sint & in coelis, & quaecumque soluerint super terram, soluta sint & in coelis, utque quorum ipsi dimitterent peccata, dimissa forent, quorum retinerent, forent retenta, Qui non sanguinem hircorum & Thaurorum & uittulorum, Sed hostiam uiuam, sanctam, immaculatam, corpus & sanguinem Domini nostri Ihesu Christi offerunt quottidie pro peccatis nostris, conficiunt uerbo suo, tractant manibus, & breuiter sacramenta omnia, quibus homi-

1. Reg. 8.
Qui sacerdo-
tes spernit,
deum spernit.
Exo. 16.

Maiores debe-
tur honor
sacerdotibus
nouis quam
uet. Testa.

Epistola Adriani Papæ VI.

nibus uita salusq; tribuitur animarum, suis perficiunt orationibus.

Honorandi sacerdotes. Luc. 10. Quanto, inquam, honore hos præcellere uoluerit dominus, quis tandem dubitabit, quod nec idem ipse tacuit in Euangelio, cum dicit ad eos, Qui uos audit me audit, & qui uos spernit me spernit, qui autem spernit me, spernit eum qui misit me. Et quid consequitur quam inaudientium exemplum blasphemia & maledictum qui sacerdoti Christi aut blasphemat aut maledicit, An non hoc exemplum mandatum in retributione, honora patrem & matrem ut sis longæuius super terram, qui autem maledicit patri & matri morte moriatur, nunquid ad carnales parentes tantum illud est referendum & non intelligendum ad eos, qui nos Christo regenerauerunt, per quos Christiani sumus, qui nobis peccata dimittunt, qui nos cœlestibus pascunt sacramentis?

Honorandi & mali sacerdotes. Matth. 10. Quid si peccatores sunt & mali sacerdotes? quid si & parentes? nunquid propterea eos non honorare, aut eis maledicere licebit? Nunquid & Iudaserat inter eos quos dominus misit ante faciem suam & ad quos dicebat, quis cunque non recipit uos neq; audierit sermones uestros, exeuntes de domo foras à ciuitate, excutite puluerem de pedibus uestris, Amen dico uobis tollerabilius erit terræ Sodomorum et Gomorreorum in die iudicij quam illi ciuitati. An non præcepit ista Apostolus, Obedite præpositis uestris & subiaceate eis. Quod si malis & peccatoribus non sit obediendum, quibus tandem? quoniam si dixerimus quod peccatum non habemus, ipsi nos seducimus & ueritas in nobis non est.

Omisses, noli discutere pastorem, nolite iudicem Dei

coro

constituere & Christi, an non ita præcepit Dominus in Eo *Ne Laici furo*
 uangelio dicens, Supra Kathedram Moyfi sedebant *dicent presb*
 scribæ & Pharisei, omnia quæ dixerint uobis, facite, Secun *byteros.*
 dum uero opera eorum facere nolite, manifeste significans *Matt. 23.*
 habere eos dignitatem, tametsi uitæ existant perditæ. Nun *Ioh. 18.*
 quid idem Dominus cum postea tempore passionis alapam
 accepisset à seruo sacerdotis, dicētis sibi, Sic respondes Pon
 tifici, aduersus Pontificem quicquam dixerit cōtumeliose,
 Quin magis innocentiam suam asserens & ostendens, Si
 male inquit, &c. An non & Paulus cum cederet in Conci
 lio iussu Ananiæ, diceretq; ad eum, percutiet te deus paxies
 dealbate, & tu sedens iudicas me secundum legem, & con
 tra legem iubes me percuti, audiens ab astantibus, Hic insi
 mulas sacerdotes dei, maledicendo ipsum tantum inane no
 men, Et umbram quandam sacerdotis cogitans expauit,
 Nesciebam inquit fratres quia Princeps est Sacerdotum,
 Scriptum est enim, Exodi uigesimo secundo, Principi po
 puli tu non maledices.

Quo magis miramur, quod ex istis diabolici spiritus *Furiosi con*
 peribus, ueluti fructibus nequissimis, arborem pessimam *natus Luth.*
 nondum cognouisti. Et quis est tandem ita hebes, ut non
 uideat, quo nunc prorumpant furiosissimi conatus istius?
 Cū ut quisq; est facinorosissimus, desperatissimus, aut per
 ditissimus latro aut homicida, sub istis uexillis & signis con
 ueniunt, Ecclesiā tam parricidalibus armis et sacrilegis ma
 nibus nō clam sed palā oppugnantes, Consecrata deo loca
 tēpla & monasteria exurūt et pphanāt, Christo dicatas uir
 gines, Sacerdotes Christi et monachos crudelissime psequū
 tur, Ecclesiarum bona diripiunt, & breuiter rapinis latrocini
 nis, cædibus ac incendijs confundunt uniuersa, Excecante

Epistola Adriani Papæ VI.

nimirum eos iusto dei iudicio, & insaniam tam manifestam erumpere permittente, ut neminem iam latere possint scelestissime machinationes istius, At hi qui pestifera contagione ipsius infectos se nunc tandem cognouerunt, scismatico errore deposito, ac hæretico furore deserto, unitatis ac ueritatis domicilium fidei sanitate appetunt.

Inrepatio
in Frid. Ele.

Inter quos dilecte nobis in Christo Iesu cum te non ex postremis recursum ad sinum matris speramus, quæ reuertentem libenter ut obujs manibus excepissemus, bona spe tandem frustrati, uidemus supra firmam petram induruisse te faciem tuam, Videmus perniciem illam animarum Lutherum sub tuo patricinio latitantem, suum adhuc uirus

Matth. 3.

longe lateque spargere. Sed quoniam adhuc potens est Deus etiam de lapidibus istis suscitare filios Abrahamæ, antequam egrediatur ut ignis indignatio eius, & succendatur,

Admonitio
paterna.

nec sit qui extinguat. Ideo fili dilecte in Christo, obsecramus per uiscera nunc redemptoris nostri Iesu Christi, per Christianam unitatem, per charitatem patriæ, per tuam denique ipsius tuorumque salutem, miserere Ecclesiæ Christi, tot malorum incurfionibus iam undiq; exagitatae ac pene oppressæ tua maxima culpa, aliquando ser opem, miserere patriæ nostræ, quæ synceræ olim fidei, eximie religionis sanctæ, sub iugo domini ac religiosæ obedientiæ insigni præcellens gloria, perniciem istam religionis Christianæ, fidei, ac pietatis publicum hostem Martinum in suis se peperisse ac fouisse uisceribus, nunc erubescit, Miserere denique tui ipsius, tuorumque misere seductorum Saxonum.

Cōminatio
de ultione di
uina.
Hier. 5.

Quos, nisi resipiscatis, & quidem cito, manet præsens ac certa ultio diuina, quam neque in hoc seculo effugietis neque in futuro, hæc dicit Dominus, Audi popule stulte audi

Princeps

principes, qui non habes cor, qui habetis oculos & non uis
 detis, aures & non auditis, me ergo non timebitis, & à facie
 mea non dolebitis, nunquã non auditis quæ fecerim à diebus
 antiq̃s; legite scripturas in quibus putatis uos habere uitã æ
 ternã, & inuenietis quam grauis semper fuit & terribilis di- *Ioh. 5.*
 uina uindicta in illos, qui in populo dei schismata concita-
 uerunt, nunquid non legistis horribilem diuinam ultionem *Nu. 16.*
 aduersus Datã & Abyron, qd multitudinẽ aduersus Moy-
 sen concitassent, quos dehiscens sub pedibus terra & aperis-
 ens os suum deglutiuit & omnia quæ ad eos pertinuerunt,
 ita ut descenderent uiuentes in infernũ, Et aduersus Chore,
 quem eandem ob causam cum ducentis & quinquaginta
 uiris celestis flamma deuorauit.

Quod si ob durius fortassis in ipsum Imperiũ, aut quos *Ira Dei in*
 rundam pastorum seu ignauiam seu maliciam schismata ex *schismaticos*
 citanda putatis, Nunquid non ex libro Regum audistis, in *4. Reg. 17.*
 dignatum dominum fuisse aduersus decem tribus filiorũ
 Irahel, & in omne semen eorum ut dimoueat eos & tra-
 diderit in direptionẽ, donec proijceret eos à facie sua. Ob
 quam tandem culpam, nisi q̃ ob durius Imperiũ Salomo-
 nis, Et imprudentius arrogantiusq̃ responsum Roboam re *3. Reg. 12.*
 gis Iherusalem, scissæ fuerunt à tribu Iuda & Beniamin.

Quam præfens semper fuit dominus uniuersis sacerdoti- *1. Reg. 15.*
 bus suis; An non Saul ab regio abiectus honore, Et Othias *Ultor sacer*
 rex Iudæ percussus lepra, propterea q̃ quæ sacerdotum erant *dotũ Deus.*
 contra sacerdotes domini sunt ausi usurpare, sufficien- *2 Paral. 26.*
 ti potuerunt uobis esse argumento. Et breuiter, an non om-
 nestestantur historiæ, uniuersos ultrici manu domini infeli-
 ci perisse exitu, qui in Christos domini sacrilegas manus
 inijcere non formidarunt, Contra autem felicia omnia &
 longam illis contigisse uitam, qui Christum in sacerdoti-
 bus

Epistola Adriani PP. VI.

bus suis uenerati sunt: Moueant ergo uos exempla aliorum & cogitate quid uobis sit expectandum, qui uenerabilem dei choram in manus tentatis tradere prophanas.

Terribile exemplum uisionis diuinae.
Nu. 16.

Proinde quod dominus per Moysen praecepit uniuerso populo Israel ut separaretur a tabernaculis Chore, Datan & Abyron, nec tangerent quicquam quod ad eos pertineret, ne inuoluerentur in peccatis eorum, haec & uobis praecipue & tibi dilecte fili, eiusdem domini nostri auctoritate praecipimus & obsecramus in Christo Iesu, ut seperemini a Martino Luthe, auferatis a uobis petram illam scandali, neque tangatis quod illius est, ne & uos diuina ultio inuoluatur subito in peccatis illius, Expurgate quamprimum fermentum illud quod reliquam fidei uestrae massam corrumpit, ut sitis noua conspersio, nouaque creatura. Non dedigneris tibi dilecte Paulum imitari, quem sicut in ecclesiae dei persecutione, tam grauem animarum perniciem sub tuo nutriendis patrocinitio, Ita reuersus ad cor, effice, ut intelligant omnes conuersionem tuam. Utque qui per te sunt scandalizati, in te rursus glorificent deum, Maxime autem hoc praesta quamprimum, ut impurum illud os obstruatur, ut capuletur blasphemiae lingua, quae contra deum & sanctos eius loqui non cessat, & uirus suum undique spargit.

1. Cor. 5.

Imitari Paulum.

Et ut Prophetae uos uerbis ammoneamus. State super uias & uidete ac interrogate de semitis antiquis, quae sit uia bona, & ambulate in ea, & inuenietis refrigerium animabus uestris, State inquam, & doctrinis uarijs & peregrinis nolite abduci, Interrogate de semitis antiquis, quae sit uia bona per quam ambulauerunt patres uestri, quam demonstrauerunt tot myriades martyrum, docueruntque tot milia confessorum, & ambulate in ea, Quod si a uobis impetrauerimus, sicut & synceriter speramus, erit quod gaudeamus cum angelis

Admonitio pia.
Hier. 6.
Eph. 4.

angelis

gelis de peccatore poenitentiam agente, & perditam ac rursus inuentam ouem, humeris nostris ad ouile domini gaudentes deportabimus, paternaque pietate quantum in nobis fuerit, stolam uobis pristinam restituemus. Quod si dixeritis, non ambulabimus, & paterne salubriterque moniti uos responderitis, Non audiemus, Ideo audite gentes, sicut dominus, Et cognoscite congregatio, quanta ego faciam eis. Ecce ego adducam mala super populum istum, fructum cogitationum eius, quia uerba mea non audierunt, & legem meam proiecerunt.

Luc. 13

Hier. 6

Sed & hoc tibi denunciamus in uirtute omnipotentis dei & domini nostri Iesu Christi, cuius in terris uicarius sumus, nec te in praesenti seculo hoc laturum impune, & in futuro aeterni te ignis expectare incendiū, Viuunt una Pontifex Adrianus, & religiosissimus imperator Karolus, meus Charissimus in Christo filius & alumnus, Cuius tu edictum uere Christianum aduersus Luteranam perfidiam, Et quod talem decebat imperatorem, non sine graui offensa ac uilispensione Caesareae maiestatis uiolare non timuisti. Non commitemus, ut quos olim cum magno Carolo Adriano pontifex, in Christo genuerunt, Nunc Adrianus Pontifex, Et imperator Karolus sub schismatico & haeretico Tyranno, heresum ac schismaticum sinamus interire contagione, qua reuertimini ad cor, ac respiscite tu tuique populi misere seductorum Saxonum, nisi utrumque gladium, As

Comminatio de utroque gladio.

postolicum simul & Caesareum olim
uelitis experiri.

SCRIPTA ROMAE

Anno Domini 1522.

MISCELA

MISCELLANEO.
RVM LIBRI SECUNDI
Tractatus Secundus.

ARTICVLI CONTRA QVENDAM
Pastorem Miltenbergensem nomine Ioan-
nem Draconem inquisitorij.

I.



Primis Iamdictus procurator fisci itaq;
ponit & dicit, Et si necesse fuerit probare,
intendit eundem dominū Iohannem pas-
lam & publice prædicasse, Quod tempore
quadragesimali ab escis carnū et lactici-
norum minime sit abstinentium, Neque
Christi fideles eodem tempore ad huiusmodi abstinentiam
fore obligatos aut cogendos, cum in sacro Euangelio desu-
per nihil reperiat̄ur contineri.

II. Item dixit, Quod omni die licitum sit Christi fidelibus
uesci Carnibus & lacticiis, neq; desuper eis iugum impos-
ni, neq; ad obseruantiam huiusmodi astringi quisq; debeat.

III. Item, Quod idem dominus Iohannes tempore quadra-
gesimali proxime præterito lacticiis publice in hospicio
sue **Rron** nō uigore indulti Apostolici, sed ausu proprio
uesci non erubuit.

IIII. Item, Quod idem dominus Iohannes prædicasse dici-
tur, Quod celebrare missas & psallere horas Canonicas, aut
uigilias nihil sit, neq; animabus defunctis huiusmodi opera
in aliquo sint suffragantia, aut cuiq; in aliquo meritoria.

Item

Item dicitur similiter prædicasse, Quod missa à Sacerdote V. malo celebrata, nemini sit meritoria utilis aut iusta, Neq; missam cuiquam fore meritoriam, nisi eam rite & legitime celebranti.

Item simili modo in concionibus suis dicitur prædicasse, VI. neminem fore obligatum ad celebrandū festa sanctorum, aut aliquem diem festum, præter diem dominicum festiuari & celebrari debere neq; Sextis ferijs Sabatinis diebus ab esu carniū fore abstinendum, scilicet omni die licitum sit uesci carniū ad placitum.

Item idem Dominus Iohannes processiones in festo S. VII. Marci solitas et per Diuum Gregoriū Papā institutas, ac alias processiones diebus rogationū pagi solitas, publice fieri prohibuit, atq; desup dixisse fertur. Ich bit dich vmb Christi Jesu blüe willen, du wöllest nit wailen oder mit den Creüzen ghen/dann es eytel nichts.

Item dicitur procurator, Quod huiusmodi diabólica præ VIII. dicti domini Iohannis suggestionū, populus more solito prædictis processionibus interesse neglexit, in diuini cultus diminutionē ac institutionis summorū Pont. derogationē.

Item idem dominus Iohannes publice docuisse et consu IX. luisse dicitur Laicos, sub utraq; specie cōmunicari debere contra inueteratā & approbatam ecclesiæ consuetudinem. Ac eundem sub utraq; specie communicare præsumpsisse.

Item, Quod dicitur prædicasse, quod licitum & permis X. sum sit sacerdotibus ducere uxores legitimas, Sacerdotibus ex hoc, luxus in continentia, ac lasciuia frena laxando.

Item, Quod Sanctiones decreta & Statuta summorum XI. Pontificum & Conciliorum, contra prædictas ipsius dñi Iohannis Trach Conciones & persuasiones, ædite sint humana constitutiōes ad quarū obseruatiā nemo sit cogendus.

Responsio Ioan. Cochlaei

- XII. Item, Quod idem dominus Iohannes praedictis erroribus haereticis & detestabilibus insolentibus minime contentus, sed ut pacis & tranquillitatis inimicus ac fraternitatis insidiator, nuper ab ingressu chori se tueri, ac praesentias non deservitas recipere nisus, huius praetextu seditionis inter consulum & plebeios contra dominos & confratres suos de choro Miltenbergensem suscitasse dicitur.
- XIII. Item dicit Procurator praedictus, Quod licet praedictus dominus Iohannes sacris iniciatus sit ordinibus, Idem tamen officium suum exequi, Canonicas horas persolvere, ac praemicias celebrare neglexisse dicitur, in animae suae salutis dispendium, & approbatae consuetudinis vilipendium.
- XIIII. Item dicitur similiter publice praedicasse, quod ad veram poenitentiam sufficiat poenitenti sola contritio, sine oris confessione, auferendo ut verisimiliter praesumitur a poenitentibus & verecundiam et pudorem, ac delinquendi audaciam praestando.

RESPONSIO IOAN. COCHLAEI,
contra eosdem articulos.

CONTRA ARTICVLVM I. DE
esu carnium in Quadragesima

Esus carnium
in Quadragesima.



Argumentum ab Euangelio & Paulo negatiue nihil ualet, sciunt etiam hoc pueri, Dialecticae rudimentis imbuti. Neque enim praecipuum est in Euangelio aut Paulo, quod dies Dominicus habeatur festus. Quem tamen uult festum haberi noster ille

ille Draco. Vbi autem scriptum est uel in Euangelio uel in Paulo quod in Quadragesima minime sit abstinendum ab esu carniū & lacticiniorum: Vbi legitur Christus aut carnes aut lacticinia comedisse, praesertim in Quadragesima: ubi Apostoli: ubi sanctorum quispiam: Qua igitur temeritate noui isti Theologi audent, contra obseruantiam totius Ecclesiae & omnium sanctorum, per M. D. annos custoditā, incipere nouā Gastrimargiā, Epicureumq; esum carniū in Quadragesima: Quis ante eos hoc fecit: Qua id faciunt autoritate: qua lege: quo exemplo: At dixerint forsitan, Paulum arguere eos, qui abstinere i. Tim. 4. iubent à cibis quos deus creauit,

Sed non recte intelligunt Paulum, Non enim prohibet, Paulus in arguitue abstinentiam Quadragesimalem, sed errorem Quadragesi Pseudo apostolorum, qui fideles ad legis ueteris obser- ma carnes uantiam astringere uolebant, in qua à multis abstinebatur nō comedi cibis, uel et immūdis, At immundi per se nō sunt cibi quos Deus creauit, Ab eis tamē abstinere bonum est gracia ma- cerandi corporis, ut possit liberius uacare deo animus. Id qd diligentissime fecit Paulus. Ait enim, in labore & ærumna 2. Cor. 11. in uigijs multis, in fame & siti, in ieiunijs multis. Ostendunt ipsi nobis, ubi unquam Paulus leporem aut perdicem aut quascunq; carnes in Quadragesima comederit. Quid autem respondebūt Paulo de grauiissimo isto scandalo fratrum, quos per esum carniū scandalizant: Utinam diligentius legant xiiij. Caput ad Ro. & Octauū caput 1. ad Rom. 14. Corint. Bonum est (inquit) non manducare carnem, neq; bibere uinum, neque in quo frater tuus offenditur & scan- 1. Cor. 8. dalizatur aut infirmatur. Item si esca scandalizat fratrem Dd 2 meum

Responsio Ioan. Cochlaei

1. Cor. 8.

meum, non manducabo carnem in aeternum, ne fratrem meum scandalizem. Quomodo autem non scandalizentur Laici per nouum istum carnium in Quadragesima esum, contra Ecclesiae praecipuum, contra exempla sanctorum, contra tam antiquam tot retro saeculorum obseruantiam? Nonne ipsi & omnes maiores eorum abstinerunt? Sed & noui Apostoli isti abstinerunt, antequam ad has declinauerunt insanias falsas. Nos Quadragesimalis abstinentiae habemus sanctissima exempla. Mosen, Heliam, Danielelem, Ioannem Baptistam, Christum, Apostolos et omnes sanctos. Quid habent ipsi pro carnali ista Gastrimargia & scandalosa uoracitate sua? Ostendat saltem unum e tot Millibus sanctorum, qui carnes in Quadragesima sano corpore comederit.

II. DE CARNIBVS OMNI die comedendis

Matth. 14.
& 15.
Nemo Christianorum
omni die carnes
comedit.
Luc. ult.
Iohan. ult.
Num. 11.
Acto. 15.
Acto. 16.
Matth. 18.

Vbi scriptum est, quod licitum sit Christi fidelibus, omni die carnis uesci? Legimus Christum ex quinque panibus et duobus piscibus quinque Milia uirorum, Item ex septem panibus & paucis pisciculis Quatuor Milia saturasse, Atque etiam post resurrectionem manducasse partem piscis assi et fauam mellis. Et iuxta stagnum discipulis dedisse panem & piscem prunis superpositum. Quid simile de carnis legit Draco? An ignorat sepulchra concupiscentiae? Ibi enim sepelierunt populum qui desiderauerat carnes. Et in Actibus decreuit ab Apostolis & senioribus, ut fideles ex gentibus abstinerent ab immolatis & sanguine & suffocato. Et Paulus praecipiebat custodire praecipua, dogmata & decreta Apostolorum & seniorum. Cum igitur Ecclesia praecipiat quibusdam diebus a carnis abstinerere, pro Ethnico habendus est, iuxta uerbum Christi, quisquis contra Ecclesiae praecipuum et consuetudinem, omni die uult carnis uesci. Quis enim sanctorum hoc fecit? De

III. DE LACTICINIIS cum scandalo comestis.

Non ita docet Euangelium aut Paulus, uelci lactici-
nijs ad scandalum laicorum in publico hospicio sacer-
dotem sanum in Quadragesima, eum praesertim, qui &
uerbo & exemplo uult alios docere, An uero is non timeat
collo suo de mola asinaria? Quasi uero malum non sit ho-
mini, qui per ostendiculum manducat, & percutit infir-
mam conscientiam fratrum. Videat igitur, ut huic scan-
dalo remedium clara reuocatione dignaque poenitentia &
fletu praebet, si non uult subiacerere molae asinariae & male-
dicto Christi.

Sententia
Christi de
scandalo.
Math. 18.
Ro. 14.
1. Cor. 8.

III. DE ABROGATIONE missarum & horarum Canoniarum.

Grauiissimus profecto error est, pro nihilo habere sic
omnia religionis nostrae sacra, sine omni ratione et scrip-
tura, Vbi enim scriptum est, nihil esse Missas, nihil horas
Canonicas, nihil uigilias? Nihil ergo instituit Christus? ni-
hil Apostoli? nihil omnes sancti? Christus certe dixit Apo-
stolis, Hoc facite in meam commemorationem, Et sexta Sy-
nodus ait Iacobum fratrem domini atque Basilium, magnū
addidisse nobis in scriptis Missae celebrationem. Sed & B.
Dionysius Missarum pulcherrime describit, Et De horis
Canonicis plena habemus testimonia in scripturis & sancto-
rum traditionibus atque exemplis. Quis enim sanctorum
sacerdotum per M. D. annos horas illas non obseruauit?
Nonne Christus ipse dixit. Quoniam oportet semper ora-

Luc. 22.
De consecra.
dist. 1. Iaco-
bus. Diony-
de ecc. hierar
c. 3. pertor.

Dd 3 re &

Responsio Ioan. Cochlaei

Luc. 18.
Luc. 6.
Luc. 21.
Act. 7.
Act. 10.
1. Cor. 15.
Diony. sup
pra c. 7.

te & non deficere: Nonne fuit ipse pernoctans in oratione dei? Quid aliud faciebat, quando noctibus morabatur in monte oliueti? Sed & Petrus & Iohannes ascendebant in templum ad horam orationis nonam. Et Petrus ascendebat in superiora, ut oraret circa horam sextam. Orare item pro defunctis semper fuit legitimum Christianis. Ait enim Paulus. Alioquin quid faciant, qui baptizantur pro mortuis? Si omnino mortui non resurgunt, ut quid & baptizantur pro illis? Et eius discipulus, Dionysius docet orare pro mortuis, sed & B. Augustinus de cura pro mortuis agenda scripsit. Denique Ecclesia tota pro mortuis orat, & in sacro Canone (qui utique antiquissimus est) eorum instituit memoriam.

V. DE MISSA SACRAM.
lo sacerdote celebrata.

Ambro. de
mysterijs ini-
ciandis.

Lutherus ipse aliter sentit in sua Babylone. Et Augustinus contra Donatistas per 7. libros de Baptismo ostendit, sacramentorum gratiam per ministrorum peccata non impediri. Et Ambro. pulcherrime docet, non fieri a ministris sed Christi uerbis consecrationem panis & uini fieri. Adde quod a Luthero citatur Gregorius in testem, quod Missa mali sacerdotis non minoris ducenda sit quam boni cuiuscumque. Nec uerum est, quod nulli sit meritoria missa, nisi celebranti, quia offertur (ut est uidere in sacro Canone) pro multis, tum uiuis tum defunctis, Et Lutherus ipse publicam a priuata missa discerint.

VI. DE

VI, DE DIE DOMINICO ET de alijs festis.

Dicat nobis Draco, cur magis simus obligati ad celebrandum diem dominicum, quam alia ista ab Ecclesia instituta, Cum nusquam in scripturis sit præceptum de die dominico celebrando. Adde quod neque Christus, neque Apostoli diem dominicum, sed Sabbatum obseruauerunt. Obligat igitur omnes præceptum Ecclesie iuxta uerbum Christi Math. 18. In omnibus festis legitime celebrandis, quemadmodum et in alijs constitutionibus suis. Imo non licet edere carnes in festis ferijs, quia contrarium est Ecclesiasticis regulis & consuetudinibus. Id quod olim prudenter Augustino respondit Ambrosius.

Obligant
nos præcep-
ta Ecclesie

Aug. In epis-
tolis ep. 118

VII, DE PROCESSIONI- bus & Peregrinationibus.

Cur obsecro prohibet Processiones Draco? An non dixit, Christus si duo ex uobis consenserint super terram de omni re quamcumque petierint, fiet illis à patre meo qui in cœlis est. Sed neque uerum est, Gregorium primo instituisse processiones. Meminit enim processionum, quæ circa templa fiunt, etiam Dionysius Pauli discipulus. In legibus quoque fit mentio Letaniarum (quæ processiones sunt) longe ante Gregorium. Et quando unquam sine processionibus fuit Religio Christiana? An non superuenit spiritus sanctus ex alto, quando erant omnes pariter in eodem loco? Et quid aliud erat, quam Letania aut processio quædam, quando pro Petro, qui seruabatur

Math. 18.

In autem. de
sanctiss. Es
piscopis. §1
Si uero &
hic.
Act. 2.
AA. 12.

in car.

Responsio Ioan. Cochläi

Math. 27.
2. Cor. 8.

Luc. ub.

Heb. 11.
1. Pet. 2.

in carcere, oratio fiebat sine intermissione ab ecclesia ad deum? Nonne uero & ex præcio Redemptoris nostri emptus est ager Acheldemach in sepulturam peregrinorum? Sed & omnes sancti aliquando peregrinati sunt, Et Paulus ait Lucam ordinatum esse ab Ecclesijs comitem peregrinationis suæ. Orte Christus quoq; in specie peregrini apparuit duobus discipulis euntibus in Emaus. Et si nihil aliud boni fieret à peregrinantibus quàm quod significat animas nostras in hac uita peregrinari, satis esset rationis, q; tolli aut improbari non debeant, Ait enim Apostolus. Cōfidentes, quia peregrini & hospites sunt super terram. Et S. Petrus. Charissimi (inquit) obsecro uos tanq; aduenas & peregrinos, abstinere uos à carnalibus desiderijs &c.

VIII. DE PROCESSIONIBUS
per scandalum neglectis,

Math. 18.
& Luc. 17.

Vtinam recte consideret Draco Christi sententiam de eo, qui unum ex pusillis scandalizauerit, ut possit agnoscere culpam suam, qua non unum ex pusillis, sed totum gregem pusillorum grauissime scandalizauit falsa contra processiones Letanias & peregrinationes doctrina, & à deuotione cultuq; diuino rudes laicorum animos, satis alios qui hoc tempore frigidus, abstraxit. Quid dicā de eius contumacia contra totā Ecclesiam? Ad quid ualet eiusmodi doctrina? nunquid ad pietatem? nunquid ad bonos mores? ad salutē corporis aut animæ ad nihil omnino, nisi ad scandalū et seditionē. Nonne profecerūt Germani nostri in omnibus bonis, quāmdiu letanias & processiones peregrinationesque approbatas deuote peregerunt? Quid profuit Græcis & Bohemis contra Ecclesiam rebellio?

IX. De

IX. DE COMMUNIONE sub utraq; specie.

DE Communicatione Laicorū sub utraq; specie egregie nuper cōfutauit Lutherū Episcopus Roffensis in Angliā circa X VI. articuli reprobationē Confirmauerunt et alij satis efficaciter, Sed & Lutherus ipse in sua Babylone fatetur, nō esse necessariū, Laicos sub utraq; specie cōmunicari, dicat autē nobis Draco ubi scriptū sit, quod Laici sub utraque specie debeant cōmunicari. Nam uerbū illud Christi, Bibite ex hoc omnes, ad Apostolos dictū est, qui sacerdotes iam erant, non ad Laicos, Sed & Laici sumunt sanguinem Christi sub specie panis, quia totū sumūt Christū cū carne simul & sanguinē, atq; etiam cum anima & deitate pariter. Et liberrimum est Ecclesiæ, usum sacramenti dare etiā alio mō quā Christus dedit. Nam & Apostoli aliter dederunt baptismum quam Christus præcepit, nempe baptizarunt in nomine Iesu, Cum Christus iusserit baptizare in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Et hoc sacramentum Christus uespere dedit & cœnatis. Nunc autem recte datur ante ante prandium & ieiunis. Friuola est igitur ista attentatio & absq; necessitate.

Math. 26.

X. DE CONIUGIO SACER dotum & Monachorum.

DE scelerato sacerdotū Monialiumq; coniugio doctissime olim Hieronymus Iouiniano & nuper Ioannes Fabri Lutherō responderunt. Ostendit certe Faber noster, non licere sacerdotibus uxores ducere ex Canonibus Apostolorū, ex plurimis & antiquissimis Concilijs, ex patribus,

Ioannes Fabri responsione. 36.

Et ex his

Responsio Ioan Cochlaei

ex historijs, ex Decretis antiquorū Pontificū & Martyrū, Insuper et ex Indorū, Moscouitarū, Græcorūq; & Iudæorū atq; etiā Saracenorū constitutionibus, Et non obscure conuincit, impuriore esse hac in parte Lutherum quā fuit Mahumetus. Tam copiose sane quæstionem istam discussit, ut omnino superfluum sit uel iota unum adijcere. Sufficit ergo hic, q; Christus castitatē suavit in castratis ppter regnū cœlorum, et qd Dauidi & pueris eius non dabant panes ppositionis, nisi mūdi fuissent à mulieribus heri & nudius tertius. Item, quod Paulus etiā coniuges ad tempus propter orationem abstinere iussit, & eas damnat, quæ primam fidem irritam fecerant. Dissoluāt ergo salaces presbyteri et Monachi Mōnialesq; priusquam ineant incestuosa & sacrilega coniugia, Hieronimi & Fabri Argumenta.

XI. DE SANCTIONIBVS
& decretis Pontificum & Conciliorum.

VBi scriptū quæso est, quod summorū Pont. sanctionibus et Decretis nō sit obediendū? Quis sanctorū eis obedire noluit? Certe Christus dedit eis potestatem soluendi & ligandi, Et pro eis rogauit, ne fides eorum deficiat & ouium suarum pastores instituit, Atq; pastoris uocem uult ab ouibus audiri. Ostendat nobis Draco, ubi talia scripta sint de Luthero & cæteris à sede Apostolica deficientibus. Certe Paulus diligēter nos admonet obedire præpositis nostris, eosq; honorare uel duplici honore, & seniore ut patrem obsecrare, non increpare. Sed hac de re copiosissime tractatum est à Fabro, à Caietano, à Catharino &c. Et Rossensis in 25. articulo pulcherrime & ex fundamento materiam istam pertractat. Habent pro se summi Pont. scripturas, Euangeo

Matth. 19.
1. Reg. 21.
1. Cor. 7.
1. Tim. 5.

Matth. 16.
Luc. 22.
Ioh. ult.
Ioh. 10.
Hebre. ult.
1. Timo. 5.

uangelium, Paulum, Concilia, Patres, Leges, Consuetudines & sanctorum omnium exempla longissimamq; præscriptionem. Quid habent Lutherani?

XII. DE SEDITIONE Clericorum uuium contra Clerum suscitata.

Christus ait. Quod tibi non uis fieri alteri ne feceris. Et usq; adeo non uult propter uilem pecuniam suscitari litem (multo minus seditionem) inter fratres, ut dicat, Et ab eo qui aufert tibi uestimentum, etiam tunicam noli prohibere. Omni autem petenti te tribue. Et qui aufert que tua sunt, ne repetas. Minime igitur Euangelicum aut Christianum est, petere ab inuitis, quæ tibi nullo iure aut consuetudine debentur, præsertim si per seditionem petis. Non ita fecit aut docuit Paulus, Pacem (inquit) cum omnibus hominibus habete, Cum patientia supportantes inuicem in charitate, Solliciti seruare unitatem spiritus in uinculo pacis, Et ipse, ne quod offendiculum daret Euangelio Christi, nõ est usus potestate sua, ut meteret carnalia eorum, quibus spiritalia seminabat. Argentum (inquit) & aurum aut uestem nullius concupiui, quoniam ad ea, quæ mihi opus erant & his qui mecum sunt, ministrauerunt manus istæ. Quis laudet igitur, propter præsentias contra ius & consuetudinem participandas in absentia, suscitare litem & seditionem, contra tribusq; conflare odium & inuidiam?

Matth. 7.

Luc. 6.

Ro. 12.

Ephe. 4.

1. Co. 9.

Act. 20.

XIII. DE OMISSIS OFFICIjs Diuinis.

Ec 2

Si Pe

Responsio Ioan Cochläi

Act. 7. et 10.
Psalm. 118.

SI Petrus ascendit iam in templum iam in superiora domus ad horam orationis sextam & Nonam, Et Dauid septies in die laudem domino dixit Et similiter fecerunt a temporibus Apostolorum in hanc usque horam omnes sancti & religiosi Episcopi & presbyteri. Non uideo, cur id non debeat & Draco nobis facere, qui utique neque maior neque occupatior est Petro, Dauide, Ambrosio, & August. Vbi autem scriptum est, quod sacerdos ad horas Canonicas non teneatur? Vbi habetur in sacris literis, ut legibus superiorum suorum & laudabili consuetudini non obtemperetur? An non resistit dei ordinationi, qui potestatibus resistit? Omnis enim anima potestatibus sublimioribus subdita esse debet, Et praepositis nostris obedire oportet, Et S. Petrus etiam discipulis dominis uult obediri.

Rom. 13
Heb. ult.

1. Pet. 2.

XIIII. DE SOLA CONTRITIONE absque oris confessione.

Matth. 18.
1. Timo. 3.

Quod non sufficiat sola contritio, sed requiratur etiam oris confessio & operum satisfactio, in ultimis conciliis, etiam in istis quae sunt maxime sacro sancta, determinauit pia mater Ecclesia, Cui quisque non obedierit, pro Ethnico haberi debet, iuxta uerbum Christi. Ipsa enim est (teste Paulo) columna & firmamentum ueritatis. Sed & B. Cyprianus (quem etiam Lutherus contra omnes Romanistas sibi sufficere ait) in plerisque locis, tum uero copiose in sermone de lapsis, probat. Ex homologesi .i. confessione, & satisfactionem poenitentibus necessariam esse, obseruauit hoc uniuersa ecclesia per annos M. D. Quis ergo nunc tam fatuus et praesumptuosus sit, qui confidat se nouo suo figmento totam Ecclesiam peruertere posse? Legat Hieronymum, August

Aug. Hilarium, Athanasium, Chrysoftonum &c. An non ubiq; inueniat pœnitentiæ opera. Sed & Christus ipse non raro dixit, Si in Sodomis factæ fuissent eiusmodi uirtutes, et signa, egissent iam olim pœnitentiam in cinere & cilicio. Et surgent in iudicio contra Iudæos (quibus prædicauit) uiri Niniuitæ, qui pœnitentiam egerunt in fletu & ieiunio, in cinere & sacco &c.

Matth. 21.

Luc. 10.

Ione. 2.

Scripta Franckfordiæ ad Moenum. 1522.

Hic Draco forsitan adhuc uiuit, Vidi enim Anno Domini 1542. Libellum ab eo æditum, super Psalmum illum omnium breuissimum, Laudate Dominum omnes gentes. Quem ille 117. Nos autem 116. Dicimus, ille eum senatus Ratisponensi dedicauit, in hæc uerba. Hunc (inquit) Psalmum 117. ob nihil aliud sub nomine uestro ædidi, nisi quod uehementer gaudeo, Deum procurasse uobis, quotidie audire Euangelium, Taceo, quod in hac urbe talis de iustificatione apparuit doctrinæ consensus, ut sperem, Deum ea propter numquam ab hac urbe ablaturum esse uerbum suum, eo quod articulus iste nihil aliud est quam fundamentum, super quod omnia ædificari oportet, quæcumque in Christianitate de bonis operibus doceri possunt. Hæc ibi Draco, Qui iam aliud sibi nomen usurpat, Dicens se Draconitem, homo perfidus & profugus, qui ubi populum Miltenbergensem in hæresim et rebellionem contra Principem et Dominum suum, Archiepiscopum Moguntinum seditiose concitasset, neque uisitationem neque iudicium expectauit, sed nequiter aufugit, relicto in periculis populo, quem sceleratissime seduxerat.

Acta antiqui dissidij
MISCELLANEO
RVM LIBRI SECUNDI
Tractatus Tertius

ACTA ANTIQVA TEMPORE EBER-
hardi Episcopi Vuormaciē, Ex codice quodam
scripto excerpta Moguntia.

Liga Ciuita-
tum,



Irca annos domini 1381. Ciuitates pot-
tentes Ratispona scilicet Nurenberga &
36. Oppida Sueviae Circa Rhenum Basile-
lea, Confluentia, Argentina, Spira, Vuor-
macia, Moguntia, Colonia &c. Item in
der Vuederau, Franckfurth, Friburg,
Vuetzslar, Gelnhausen, & alia Oppida & Ciuitates rega-
les, nec non aliqui Barones, nobiles, milites, & armigeri, et
praecipue duo Comites Iohannes & Rupertus de Nasa-
sau, & plures alij fecerunt ligam, nominatam, der Stett-
bundt, conducentes multos armigeros lanceatos, quos ma-
gnis stipendijs salariarunt, quibus uolebant resistere rap-
toribus qui circumquaque uagabantur, Quia Principes
terrae tales nequam raptores fouebant, Ita quod nullus
securus audebat pertransire terram de loco ad locum.

Persecutio
Cleri in Ci-
uitatibus.

Interea Basilea, Argentina, Spira, Moguntia,
Vuormacia, Colonia, Susara, maximam clero infere-
bant persecutionem. Ita ut in quibusdam locis, uti Vuor-
maciae

maciæ, Moguntia, communioni Oppidanorum & Opifium emendo, uendendo, piscando &c. inhibuerint, In quibusdam, ut Basileæ, Argentinæ, Columbariæ, ad omnia onera Laicorum supportanda clericos compulerunt, & sic ipsos Clericos magis quàm Iudæos persecuti sunt.

Non curantes Principes terrarum sed proprias uoluntates exequentes, spretis iuribus Legalibus, Canonicalibus, nec curantes incidere pœnas Canonum & legum contra tales promulgatas pro nihilo reputabant. Insuper hæ duæ ciuitates, Vuormacia & Moguntia statutum fecerunt abhominabile, quot nullus conciuium suorum deberent ferre mensuram antiquam à Clericis dantibus. Sic quod Clerici uina sua non potuerunt uendere.

Contemptus legum & Canonum.

Tandem in Octobri & Nouembri ciuitates & opida & alij ad confœderationem pertinentes obsederant Munitionem Burgkfolms & tribus hebdomadis obtinuerunt & funditus destruxerunt. Erat autem illa Municio firma habens possessorem loerum Simpertum, Laberi filium comitis in Solms.

Arx Burckfolms obsessa & expugnata.

Anno 1382. In fine Ianuarij exercitus ciuitatum Moguntinæ, Vuormaciæ, Spire, Hagenau, Argentinæ, Franckfordiæ, circa CCCC. Lanceatos cum Sagittarijs profecti sunt contra Dñm Iohannem Rodenstein, oppidum, & castra dicta Schotten, & munitionem Ermerstheim destruxerunt, & sic hæ ciuitates cū alijs opidis Sueuiæ confœderatæ, multas exercuerunt insolentias contra Clerum, ualde in elationem elatæ, quia aliquantulum prosperatæ sunt, quædam castra possidentes & dominos Arcium obsidentes. Et sic animum suum conuerterunt in clerum extirpandum, insurgentes in libertates Ecclesiæ, Quapropter in Moguntia cessatum est

Insolentia Ciuitatū in prosperis successibus.

Acta antiqui dissidij

Hæretici Ar-
ticuli.

est à diuinis per multos annos, quod ciues minime curarūt, imo deridebant, quia pullulabant in hæresi, præcipue habentes, 18. Articulos. Multotiens conuenerant tractantes de hæresi eorum, præcipue illa quod nullus presbyter possit conficere corpus Christi nisi soli presbyteri coniugati. Item prohibuerunt dicere, Aue maria, & symbolum, & alia huiusmodi menciens.

Clerus &
Vuormacia
recessit.

Anno autem 1385. Ciues Vuormaciensium. clero maximam uiolentiam intulerunt, & inter cætera mala absecarunt eis in curijs & domibus eorum omnem structuram præminentem super plateas & angulos platearum, hinc clerus recessit à ciuitate, reliquētes bona & possessiōes suas.

Cōtumacia
Vuormaciensium.

Anno 1386. Ciues Vuormaciensium. sepius euocati & citati ad tribunal regis Romanorum Vuentzeslai per clerū, propter magnam uiolentiam quam ciues intulerant clero. Ipsi autē ciues in sua rebellione persistentes, noluerunt cōparere nec se defendere, confidentes confœderationi scilicet der Stette bundt, & sic regali sententia fuerunt condemnati in nonnullas marcas auri.

Compositio
facta inter
Ciues et Cle-
ricos.

Tandem per Illustrissimū ducem Bauariæ Rupertum Iuniorē & Henricum Comitem de Spanheim uilis compositio inter clerum & ciues Vuormaciensium, facta est, uix durans ad 10. annos, & pace facta Neuhausen recuperata est. Continet autem litera compositionis hæc in se. Quod Sacerdotes uinum uendere possunt in ciuitate antiquæ mensuræ quod de suis habent beneficijs uel bonis paternis per septem septimanas, incipiendo à festo Pasche, Sed postea in minorilicet eis uendere mensura, de quo tñ facerent sicut ciues ipsi facere solent, inter se tamē propinare possunt, Sed non uendere &c. Item quod Sacerdotes pro absolutione ciuium Vuormaciensium, & ciuitatis sollicite laborarent.

Anno

Anno autem 1387. feria sexta ante Martini, Ciuitates con-
 federatę scilicet, Moguntinensis, Vuormaciensis, Spiren-
 sis, sexcentos congregantes terram intrauerunt ducis Ruper-
 ti Bauarię, comburentes & uastantes omnia. Idę uero dux
 suos congregans satellites, Iphis obuiam dans eos audacter
 inuasit & in eos insiliens ducentos interfecit, trecentos & ui-
 ginti captos tenuit, & ad Altheciam duxit, inter quos erant
 Sexaginta satellites ministri quos comburi in Kalkofen
 præcepit, dicens, uos tempore nocturno terram meam com-
 buflistis, sed ego uos clara die comburi faciam, alios autem
 copiose exactionauit, Actũ feria tertia ante Martini anno
 1388. Postea idę Dux etiã suis lanceatis ante ciuitatē Mo-
 gutinē omnes uillas circũsitos combussit, Hepheim, Dre-
 zēheim, Bodēheim, Laubēheim, Eadē faciēs Spireñ, Vuor-
 maciēñ, & Franckfardieñ, Argentineñ & alijs ciuitatibus
 existētibus in confœderatione, qui se nullatenus defendere
 potuerunt, nec ullus ausus fuit exire oppidum ac ciuitates,
 Et sic confœderati nihil fecerunt, sed uim & pudorem passi
 sunt, prius magna arrogantia omnia super rura præsumes-
 bant. Illis autem diebus in Almanię partibus aut regione
 Rheni publicę stratę itinerantiũ intrantium desertę sunt,
 quod gramina in eis creuerunt qualiter in pratis.

Post hæc proposuerunt ciuitates prædictę amplius nolle
 egredi ad terras principum inimicorum suorum nisi in locis
 ualde propinquis, Ex quibus eadem nocte aut die ad suos
 redire possint. Sic in istis prædictis guerris Principes & ciui-
 tates multa damna inuicem fecerunt. Sed tũ ciuitates multa
 maiora mala perpeffę sunt in abscatione uinearũ, sulcatio-
 num, agrorũ, et pratorũ, & in conculatione segetũ, et com-
 bustione prædiorũ. Postea circa Pentecostes, cum ciuitates
 exeuntes in confœderationem, maximas exposuissent pe-

Ff cunias

Bellum inter
 ciuitates &
 Ducę Bauar-
 rię Rupertĩ,

Dux uictor
 Ciuitatum.

Quanta per-
 tulerint dam-
 na Ciuitates

Act. Anti. diffidij inter Prin. & Ciuita. Germa:

pecunias circa conductum exercitum (nam habuerunt 1200. lanceatos, exceptis innumerabili uulgo ciuium mechanicorum rusticorum armatorum) & alia maxima damna intrassent, quia nihil utile egerunt, sed ubiq; succumbebant. Tunc dominus Adolphus Archiepiscopus Moguntinensis & Episcopus Badenburgen. cum magistro militie hospitalitatis sanctae Mariae teutonicorum qui dicebatur Ioannes de Vemingen, se interposuerunt, & pacem fecerunt, ut ciuitates diuersae magnas summas pecuniarum soluerent principibus pro damnis uillanis illatis, & rubore & pudore magnū in tanta expositione perpessae sunt. Et sic cōspiratio cōfoederatiōis ciuitatū annihilata et soluta et lis sedata est.

Exscriptum Moguntiae, Anno 1522.

MISCELLANEO
RVM LIBRI SECUNDI
Tractatus Quartus.

DE VIÆ AGENDI
ad tollendum in religione diffidium Lutheranum.

VIA MITIOR CONTRA
Lutheranos.

Pristina Germanorū felicitas.



Audare antiquam pietatem & obedientiam Germanorum, per quam non solum felicitatem in caelis, sed & gloriam opesq; ac dignitates cōsequuti sunt in terris. Itaq; esse hodie Germaniā opibus, potentia, honoribus ac optimis quibusq; uitae institutis longe.

longe meliorem ac splendidiorē quam unquam antea fuerit, permanendum igitur in antiquorū fide & religione, Ne simul cum religione perdant omnia alia bona, sicut perdidērūt Aphri, Aegypti, Orientales, Græci, &c. Qua de re duas scripsi exhortationes sub hoc titulo Roma Germaniæ.

De allegatis grauaminibus tunc oportune tractari posse II. amice & fideliter, quando prius exterminetur hæresis, atq; Grauamina, in ecclesiæ unitatem populus reducatur. Obstat nunc animorum discordiam ac proteruiam, quia subditi putant se posse à superioribus suis extorquere quicquid uelint. Fore tē mali exempli, si pax & unio sic redimatur, cum spōte redire debeant, qui friuole discesserunt.

Colligere articulos quā plurimos Lutheri, distincte secū III. dum diuersam materiam, & breuem adijcere singulis repro- Plurimi arti- bationem ex scripturis, aut euentibus alijs rationibus. Ita culi Luthe. à enim & populo gratū erit, reāgi scripturis & rationibus, nō Catholicis solum autoritate aut mādato, & Luthero difficile foret, om reprobati. nes articulos ita reprobatos asserere. Certe pulcherrime re- pbauit XLI. articulos (quos Bulla Apostolica damnauerat) Iohannes Episcopus Rossensis in Angliā, Ita & prior Doct. Ioan. Dietenber apud Prædicatores Franckfordiæ CXXXIX. articulos eius reprobauit de uotis Monasticis, & ego Teuthonice 154. articulos eius de Missa & Eucharistia redargui. Sed & D. Iohannes Faber copiosissime illi per CXXXVI. responsiones obuiauit. Possent igitur facile conquiri CC. aut CCC. articuli erronei, paucis reprobandi, præter eos quos reprobauerunt Bulla, Rossensis Prior, & Faber. Ut merito cæcus & expes iudicaretur, quisquis tot articulorum reprobatione à Luthe. hæresi non absterreatur.

Permittere Cæsari & septē Electorib. ut p euidētiori do- III. L. gmatum Lutheri corum falsitate depræhendenda, consti-

Dux uia ad tollendum dissidium:

Iudices inter tuant certos iudices (absq; tamē prejudicio Sedis Apostolis
Luth. et eius cæ, ad quam unam pertinet de fide definitiue iudicare) qui
aduersarios. superintendant & iudicent inter Lutherum & eius aduersa-
rios. Esse nanq; aliquos, qui sub iudicibus eiusmodi, cum
ipso etiam usq; ad mortem cõtendere uelint, & hoc ad æqua-
le periculũ, absq; saluo conductu, ut uictus mox luat pœ-
nam secundum quod decreuerint iudices. Hanc protectio-
conditionē pro fide Catholica & pro Ecclesiæ pace ac uni-
tate libenter subibunt, Prior, Cochlaus, Mensingus & Em-
serus, sed neq; Faber detrectabit, & Eckius neq; de fide neq;
de ingenio suo diffidet. Certum est autem Lutherum minis-
me ausum esse aut uelle, sub eiusmodi iudicibus designatis
disputare, uti sepe confessus est, etiam publicis scriptis. Inde
igitur non parua futura esset Ecclesiasticis ad populum cõ-
tra illũ fides & beneuolentia, si uiderent illum nusq; esse au-
sum sine saluo cõductu comparere, nec ulli iudicio stare aut
causam suam committere, Scit enim sese ab omni Catholi-
co iudice damnatum iri.

V. **Confutatio**
dogmatũ. Emittere interea plerosq; libros benefundatos tum ratio-
nibus tum scripturis contra illius maxime barbara & per-
uersa dogmata, quæ etiam populo ipsi displicent uel nuda
& sine reprobatione.

VI. **Disciplina**
Cleri. Præcipere Episcopis, ut Clerũ suum sub meliori, quam
hactenus, disciplina teneant, in uestitu, in conuersatione, in
sacro ministerio, & in sacrarũ literarum studio. Ne habeant
Concubinas, ne tota deseludant, ne semper sint ociosi sine li-
bris, cum pauperum contemptu.

VII. **Pij Concio-**
natores. Constituere doctos & bonæ uitæ Concionatores, qui
populo prædicent uerbũ dei sincere in mansuetudine, secũ-
dum expositionē approbatorum ab Ecclesia doctorũ, admi-
scendo interim non affectatam, sed secundum materiæ pro-
positæ exigentiã occurrentē & oportunã Lutheranorũ do-

gmatum reprobationem, idq; modeste, sine conuicijs, fideliter & ex quadam compassione.

Aedere libros, præsertim Teuthonicos, in commendatione Missæ, Sacramentorū, Castitatis, B. Mariæ uirginis, S. Laurentij & aliorum sanctorum, Taliū enim Laudes gratæ erunt populo, maxime si fiant modeste & sine cōuiciandī amaritudine, Et non parum offensi sunt boni homines ex dictis Lutheranorum contra superius enumerata, facile igitur per horum laudes reduci poterunt.

Exponere populo, tum in Contionibus, tum in libellis adendis, quid boni designent ritus & Cerimonie in cultu diuino, præsertim in Missa, Nam ualet eiusmodi expositio ad excitandam in populo deuotionem, & ad odium & detestationem Lutheranorum dogmatum, quæ barbarice omnem exteriorem cultum dei, non sine displicentia boni & communis populi, contemnunt.

Commendare antiquam Maiorū nostrorum pietatem, in Exequijs, Vigilijs & Annusuarijs Mortuorum, qui ex acerbissimis Purgatorij ignis (quem derident Lutherani) poenis ad nos clamant, sicut in Euangelio Diues ad Abrahā & Lazarum. Magnam itaq; esse & impietatem sic derelinquere maiores & propinquos nostros in tantis angustijs, & ingratitude, nihil boni conferre ijs qui nobis omnem substantiam & hereditatem reliquerunt. Iniustitiā deniq; non seruare fundationes, quas in salutem animarum pie instituerunt & persoluerunt defuncti. Displicet enim & ista Lutheranorum barbaries populo communi, qui pro fidelibus defunctis hæcenus libet orauit et eleemosynas fecit.

VIA CONTRA LV.

therum Austerior.

Ff 3

Cchs

Dux viæ ad tollendum diffidium.

- I. **Liber C. Gra
waminura.** Conqueri apud Cæs. Maies. de tam varijs ac diuturnis
in Sedem Apostolicam iniurijs & contumelijs, quæ ab
impijs publice & impune fiunt in terris Imperij, præsertim ues-
ro in ciuitatibus Imperialibus. contra eius Edictû. Et quod
iniquissimum est, editû iam esse & latine & Teuthonice Lis-
brum, in quo, sub nomine Principum & statuû Imperij, nõ
solum Lutherana quædam dogmata continentur, sed etiã
Annatę totius Orbis inuidiose, ad maius excitandum in po-
pulo cõtra Ro. Ecclesiû odiû, sunt enumerate, et quidẽ falso.
- II. **Scandalosa
quædam in
eo libro.** Conqueri item apud Catholicos Principes, utpote apud Ferd. apud Duces Bavarix, apud Comitem Palatinû,
apud Ducem Saxonix Georgium etc. q̄ sub nomine Prin-
cipum & statuû Imperij talia sint, non solum dicta et scrip-
ta in consilio secreto intra parietes, sed etiam in populû sine
omni fructu & necessitate, in odium S. Ro. Ecclesiæ, euul-
gata, Qualia cetera à Catholicis Principibus, ab ijs præsertim
quibus Luthera. hæresis sic displicet & molesta est, neq̄ dici
neq̄ scribi ullo modo decet, Sunt. n. pleræq̄ ex ijs frivola, in-
iuriosa, scandalosa, atq̄ etiã reprobata, quæ Lutheranã factios-
nẽ (quã ipsi perseq̄ & opprimere dicunt) in pluris cõmẽdant.
- III. **Contra res
sponsû Nũ-
cio Aposto-
lico datum.** Expostulare cum Archiepiscopis & Episcopis Germã-
nix, cum & ipsi sint membra Imperij, q̄ in tale responsum
(in quo sic commendatur fautor et receptator Lutheri) cõ-
senserunt, cum nemini grauius imminet periculum quã
ipsis & eorum Clero atq̄ etiam ouibus & subditis.
- III. **Negligen-
tia Episcopo-
rum.** Arguere item Episcopos, q̄ tot lupis ululantibus ipsi sic
dormiunt, ut neq̄ scribant aut prædicent ipsi, neq̄ scribentis-
bus & prædicantibus auxiliares manus præbeant, Præcipes
re insuper eis districtissime, ut de cætero quilibet in omni
Diocesi sua prohibeat realiter & cum effectu, nè libri Lus-
therani uendantur aut legantur, sed ubicunq̄ reperiantur,
collantur

tollantur de medio. Contra rebelles procedant uia Iuris, aut si censuræ spernantur, ui & carceribus coerceantur.

Vt quislibet Episcopus habeat aliquem uirū practicū, upote Officialem aut Vicarium, qui districte procedat cōtra Lutheranos prædicatores, At ne ui solū aut terrore agere uideatur, debeāt ei ab Episcopo adhiberi duo aut tres Theologi docti (quales facile reperiuntur in Monasterijs & in collegijs aut Vniuersitatibus) qui errantes per piam in scripturis informationem reducant, si autem obstinati sint, prohibeantur amplius prædicare, & procedatur cōtra eos prout de iure. Poterūt certe sic multi absterri uel authoritate Iudicis & Assessorū, uel saltē metu poenæ & censurarū atq; scandali.

Mandare Episcopis, ut uiris doctis, qui contra Lutherana dogmata docte scribunt, assistant, quo possint habere impressores idoneos, qui opuscula eorum excudant & uendant, utq; eos iuuent etiam mutuando non nihil pecuniæ ad faciendas pro Impressione librorum expensas. Poterit enim talis pecunia uenditione librorum recuperari, si non tota, saltem sine graui damno.

Scribere Catholicis Principibus, ut sectā Luth. acrius persequantur, non solum iuxta Edictū Cæs. Maiest. et ppter obedientiam, quā in talicasu maxime debēt Sedi Aplice, sed etiam ppter salutē animarū et ppiū periculū, Quoniā Lu. in pleriq; libris populum in Principes concitat sediciosus & calumniosus dicitis. Nimum esse dedecus, tot Principes tam diu tolerare unius Monachi Apostatę tam superbi, & incōstantis maledicta, contumelias & minas.

Agere cum Heluetijs, ut nō permittant amplius Luthe. libros Basileæ imprimi, nec sinant Ulrichum Zuingliū tantam deinceps infamiam per tot hæresum iam olim damnatarum instaurationem, famigeratę eorū Nationi super inducere, et fortissimam gentem à patrum religione auertere.

V.
Processus cōtra Lutheranos prædicatores.

VI.
Iuuare scripatores Catholicos.

VII.
Pericula animarum & Principum.

VIII.
Heluetij.

Dua uia ad tollendum diffidium.

IX. Agere item cum Argentinensibus, ne tot & tam uariis
Problemata & diuersos libros Lutheranos imprimi sinant, cum sit hoc
Brunfelsij. Anno Impressus ibi libellus quidam expresse contra Qua-
X. tuor Euangelia. Admonere insuper Franckfordienses,
ne posthac illos libros Lutheranos in nundinis suis uendi
sinant, quia inde cumulatim in omnem Germaniam exportantur
bis per singulos annos. Scripta Romę. Anno 1523.

MISCELLANEO

RVM LIBRI SECUNDI
Tractatus Quintus.

NECESSITAS RESISTENDI
Sectarum nouitatibus.

L



X lege diuina, Nam contra ius diuinum
occupant bona Ecclesiastica, Leui. 27.
Quicquid semel fuerit consecratum, san-
ctum sanctorum erit domino. Secundo
periculosum est illis cohabitare. Nume. 16
Recedite à tabernaculis impiorum homi-
num, & nolite tangere quę ad eos pertinent, ne inuoluamini
in peccatis eorum. Tertio, Tolerari non debent, Deut. 13.
Si tibi uoluerit persuadere frater tuus, filius matris tuę, aut
filius tuus uel filia siue uxor quę est in sinu tuo, aut amicus
quem diligis ut animam tuam, clam dicens. Eamus & ser-
uiamus dijs alienis, quos ignoras tu & patres tui, Non ac-
quiescas ei nec audias, neq; parcat ei oculus tuus ut miserearis &

ris & occultes eum, sed statim interficies. Sic primum manus tua super eum &c. Matth. 5. & 18. Si scandalizat te oculus tuus, erue eum, & proijce abs te. Quarto, Hostis Turca uinci non potest, hæresi durante, Ios. 7. ait dominus. Nec poterit Israel stare ante hostes suos, eosq; fugiet, quia pollutus est de anathemate. Non ero ultra uobiscum, donec conteratis eum qui huius sceleris reus est, Quinto, Metuendum est, si tolerentur, ne per eos Deus deponat Principes nostros, sicut deposuit Saul regem, quod non interfecerat omnem Amalech. 1. Reg. 15. Pro eo quod abiecisti sermonem domini abiecit te Dominus, ne sis rex. Sexto, Oppriment reliquos Catholicos si non oppressi fuerint prius. Gal. 6. Quicumq; uolunt placere in carne, hi cogunt uos circumcidi, tantam ut crucis Christi persecutionem non patiantur, ut glorientur in carne uestra. Septimo, Alias quoq; Nationes inficiet libris & occultis prædicatoribus quos mittunt 2. Timot. 2. Multum proficiunt ad impietatem, & sermo eorum ut canis serpit. Hæc magnopere consideranda sunt. Deus enim non irridetur Gal. 6. Nec mentitur. Nume. 23.

Ex lege humana, Quia plurimæ sunt leges in Codice, II. multi Canones in Decretis, ubi præcipitur, ut exterminentur hæretici & puniantur, At nulli unquam fucere hæretici uel schismatici istis pertinaciores, magis impij & blasphemij, magis sacrilegi, magis feroces, inquieti & seditiosi. Nisi igitur statim compescantur, præualebunt & oppriment Catholicos. Quid enim habent, quod antea damnatum non sit in Iouinião, Heluidio, in Leonistis, Vuiclephistis & Hussitis? Non oportet itaq; expectare Concilium futurum.

Ex historijs. Quis fuit scelicioꝝ & uictoriosior in bellis, III. quis liberis, honoribus, omnibusq; bonis fortunatior aut affluentior Theodosio Magno & Carolo magno? At isti acer

Gg

rime

Necessitas Resistendi Sectarum Nouitatibus.

rimē pro fide contra hæreticos & infideles pugnauerunt, & inde meruerint de hostibus uictorias. Licet enim bellum gererent contra hostes barbaros, Hunnos, Gotthos, &c. Intersim tñ & hæreticos legibus pœniscq; coercebant, Qui uero id neglexerūt, ut Henricus III. & Vuenceslaus, regna propria perdidērūt, & cum perpetua infamia perierūt in glorij.

Scripta Nurenbergæ, Anno 1524.
per Ioan. Cochlaum.

MISCELLANEO.
RVM LIBRI SECUNDI
Tractatus Sextus.

EPISTOLA IOAN. CO.

chlai ad R. D. Vuilhelmum Episcopum Argentinensem, & Locum tenentem Moguntini Archiepiscopi.

S. P. D.



VM debita & reuerentia & obedientia, Reuerendissime dñe, Princeps obseruandis, mitto hic Reuerendis, D. V. libellos tres, qui his diebus impressi sunt hic labore meo, non sane, quod ulla in eis sit eruditio, sed ut sint qualiscunq; occasio diligentius, quam hactenus factū est, cogitandi de periculossima ista factione Lutherana. Nimum enim experti iam sumus quid Lutherani uelint, si possent, Poterunt aut, nisi religio se pro

se prospexerint Principes. Videmus enim quantum sit ubique
 dissidium per omnem fere Germaniam. Nunc certe oportu-
 nissimum est uobis ecclesiasticis Principibus tempus & asse-
 rende religionis & liberandae ab ultimo exitio patriae. Nisi
 enim stent in parte uestra saeculares Principes, non satis es-
 runt & ipsi tuti. Egent igitur & illi ope mutua, si a rebel-
 lionibus salui esse uolunt. Certissimum est autem, cum Lu-
 therana doctrina neque pacem neque obedientiam stare posse. Id
 quod experti iam estis, & ex his meis libellis quilibet facile intelli-
 get. Necessarium est igitur uobis utrisque Principibus, in unum
 consentire, ac stare in parte Catholicorum, ut unanimiter
 concludatis semel, Imperialibus edictis, Apostolicisque man-
 datis praebere & consensum & executionem. At Lutheri-
 zant (dicetis forsitan) aliqui Principes. Esto, plures tamen
 non Lutherizant, & quidem potentiores, qui Caesarem quoque
 & omnes Ecclesiasticos in parte sua habent. Qui & ceteros
 in partem suam trahere poterunt, si gnauiter agent in
 proxime futura Dieta. A qua certe nequaquam abesse de-
 bet persona Reuerendiss. D. V. Quae non solum Principes,
 uerum etiam Comites & Barones totamque Nobilitatem,
 & consilio facundiaque informare, & autoritate meritisque
 permouere, sanguinis item propinquitate in sententiam suam
 pertrahere salubriter poterit, duce & adiutore Deo.

Vidi sane literas ex Esslinga ad amicum & consanguineum
 Reuerendiss. D. V. reuerendum & illustrem dominum Deca-
 num Coloniae &c. datas, quibus significatur, Generalem
 dietam a Caesare indictam esse, mox post festum Sancti
 Michaelis Augustae celebrandam. De qua profecto bene
 sperandum nobis est, si uos Ecclesiastici Principes uigili-
 solertia officium uestrum impleueritis, non sane, ut in uocale di-

Gg 2 sputas

Experientia
 per seditio-
 nes Rustico-
 rum.

Vt saecula-
 res & Eccle-
 siastici Prin-
 cipes consen-
 tiant in unum

Ne disputes
 tur publice
 de fide.

Epistola Ioan. Cochläi

Tertullia. de
prescrip. C.
de summa
Trini. L. Ne
mo.

Multiplex
confutatio li
brorū Luth.

Ad quid se
offert Co
chlæus.

disputationem coram Laicis, tot fidei causas & articulos (qui totam concernunt ecclesiam) deduci sinatis, quod ex literis supra dictis intendi uideretur. Ex tali em̄ disputatione, clamsa scilicet et cōtentiosa, maior sequutura esset cōfusio et scandalum, quandoquidē animi Laicorum magis fauent dictis Lutheri, quibus cōtra Clerū illis blandit̄. Nam et Tertullianus ante mille trecentos años eiusmodi disputationes ad longum dissuasit. Quas & Valentinianus ac Martianus Imper. Aug. publica lege prohibuerunt. Quoniam omnes eius articuli prius multipliciter sunt in generalibus concilijs ab uniuersa ecclesia damnati. Et maxima pars eorum hoc quoq; tempore confutata est infinitis scripturis & rationibus, nō solum à plerisq; Germaniæ doctoribus, Verum etiam ab Italis, Gallis & Anglis, ijsq; doctissimis, quibus adhuc nihil, præter conuitia, responsum est à Luthero & complicibus eius. Quod si prolixas petant uiderere cōfutationes, ostendatur eis libri Episcopi Roffensis, Iodoci Clichtouei, Ioan. Fabri, Ioan. Eccij, Ioan. Dietenbergij, Hiero. Emseri, Ambrosii Catharini &c. Si breues, ecce quingentos articulos in uno libello meo breuissime confutatos. Multos etiam ad longū in alijs libris tum Latinis tū Teuthonicis reprobauī, quibus adhuc nemo respondit. Nisi quod Lutherus ipse ad unum articulum semel mihi respōdit. Sed utinam liceret mihi sub certis, à Cæsare scilicet & à Principibus designandis, iudicibus, cum illo, super responsione sua pro uita & morte certare, quam libenter uelim cutem meam in periculum uitæ pro patria & fide catholica tradere.

Si uidebitur igit̄, Reuerendissime dñe, in futura dicta uel necessarium uel opportunum, eade re quicq; dicere, poterit Reuerendissi. D. V. alacriter & secure, de me pusillo & minimo subditorum uestrorum, polliceri reliqs Principibus et obijce

obijcere Lutheranis quibuscumque, me paratum esse, sub uita & morte iudicium ferre, super uno illo & primo articulo, quem bulla apostolica reprobauit. In quem & ego scripsi. De gratia scilicet sacramentorum, & Lutherus scriptis mihi respondit, egoque alio libello contra responsionem eius repli-
caui. Nolo quidem uerbosa aut clamosa cum eo disputatio-
ne coram Laicis contendere. Sed paratus sum, cum illo sta-
re captiuus, ad certam mortis, uel meae uel ipsius, sniam, sub
quibuscumque iudicibus à Cæsare Principibusque, si non om-
nibus, saltē Electoribus, deputandis. Obtuli certe & Vuors-
maciæ me similiter, & quidem in faciem ipsi Luthero, super
materia de sacramento Eucharistiæ. Nunc autem non plus
peto, nisi ut super primo articulo (quem Leo X. Papa dā-
nauit) Lutheri meaque scripta sub certa mortis sententia iu-
dicentur. Non enim timeo, pro ueritate catholica mori, præ-
sertim in tantis patriæ & animarum periculis.

Nec ullum erit ibi præiudicium aut fidei aut ecclesiæ.
Nam dato casu, quod ego morti à iudicibus illis adiudicarer,
nequaquam tamen adhuc saluus aut uictor esset Lutherus. Nam
in uno tantum articulo uinceret, non omnes sane, sed me us-
num. Possunt autem inueniri mille, imo ter mille Doctores
uiri doctissimi, qui cum illo super eodem articulo possent
concertare. Quod si super uno articulo non ausus sit mecum
capitale iudicium subire, quid faceret de quingentis? Quid
de multo pluribus qui assignari possunt?

Agite igitur uiriliter uos Principes ecclesiastici, obturate se-
mel ora Lutheranis. Nam si opus fuerit, spero me multos
habiturum esse socios, qui similia pericula pro patria & salu-
te animarum libenter subibunt. Non sane, ut uocali conten-
tione coram Laicis disputemus, coram confusa multitudine, sed ut
scripta nostra certis ac deputatis iudicibus, etiam sub uitæ
periculo.

Qualiter cum
Luthero cer-
tandum sit.

Epistola Io. Coc.

periculo, libeter submittamus. Quid amplius petere a nobis possent omnes Lutherani? Nolo autem, cum Luthero iudicium sub saluo conductu inire. Hoc enim tenderet ad illius pompam & ad maius scandalum populorum, sicut & Vuormaciae contigisse uidetur, & Lipsiae, sed si uocemur sub aequali periculo, ut stemus captiui sub iudicibus, donec feratur sententia, qua alter nostrum destinatur morti, libentissime profecto comparebo. Firmissime autem credo, Lutherum non compariturum esse sub tali conditione, Et sic compareret, nihil profecto timerem, Scio enim quod euadere non posset, nisi iudices essent ipso Luthero Lutheraniores. Hac tamen breuissima uia posset (ut mihi uidetur) multis populis, inique de ui & oppressione Euangelij falso conquestantibus, benigne ac liberaliter satis fieri a principibus.

Pia intentio.

Hec Reuerendissime Domine bona sane intentione scribo, non aliud querens (teste deo) quam patriae pacem & salutem animarum. Scio enim certissime, sub Lutherana factione nullam fore pacem, nullam animarum salutem, sed confusionem dedecorosam ac uastitatem irrecuperabilem. Rogo igitur humillime, ut Reuerendissima D. V. hoc studium propositumque meum equo animo accipiat, sibique persuadeat, me omni honore reuerentiaeque & obedientia preceptis uestris promptissime semper pariturum esse. Quam & optime ualere precor. Ex Colonia quarto Nonas Septembris, Anno domini M. D. XXV.

Reuerendissime domine, Clerus Franckfordien. male uexatur a Lutheranis, Nisi ei Reuerendissima D. V. succurrat, peribit in finem. Ego certe, ne in ullum articulum Lutheranum consentire cogat, longum patior exilium. Mallem autem domi esse cum matre mea inter meos libros, ut & officio Decanatus mei pro uirili satisfacere possem. Nequa



Ad Episcopum Argentinensem.

120

quaquam tamen redibo, nisi tutus ibi esse queam à Lutheranorum uolentia. Commendo igitur suppliciter pauperē & misere uexatum Clerum illum Reuerendissimę D. V. ut opportuno sit ei presidio.

Reuerendissimę D. V.:

Deuote subditus

Iohannes Cochleus.

Scripta Colonie Anno 1525.

MISCELLANEO
RVM LIBRI SECUNDI
Tractatus Septimus.

ADMONITIO IO. COCHLEI CONTRA
seditiosum & sacrilegum libellum, Argyrophyl-
lactis, Spire in Conuentu Imperiali
Anno 1526.



Non satis mirari queo Reuerendiss. ac Illu-
strissimi Principes, apud uos licere adhuc
seditiosis ac pestilentibus uiris, post tot cla-
des uestre Reip. per eorum nouos contra
pacē ac religionē libros datas & acceptas,
nouis ad discordiā cōcinnatis nugis & ca-
lumnijs uerba tacere. Cū nō aliud intēdāt sub p̄tento isto in
Clerum

Seditiosi Cō-
cionatores
& scriptores

Admonitio Io. Cochlaei

Clerum odia, quàm ut discordiæ semina inter uos faciant, quo facilius liceat inquietis ac infensis per seditiosos eorum libros plebibus, in uos per discordiam diuisos insurgere ac sequi. Sciunt enim quàm alte infixum ac implantatum sit subditorum uestrorum animis, quod ipsi de libertate excutiendo; iugo publice prædicarunt ac scripserunt, Sciunt uestram auctoritatem, per Luthericos contemptus minasq; & insultationes, apud subditos uestros uehementer lesam ac immutatam esse, Sciunt quàm auidi sint ad rebellionem animi eorum qui clade superioris anni uel parètes ac propinquos dolent interfectos, uel graui mulctati ære difficulter exoluerè, repossunt quod imperatum est.

Impium ad uobis ponunt, ac suadendo inculcant, Ecclesiarum ac Monasteriorum bona in pauperes ac Remp. cõuertenda potius quàm in ociosos ac pingues (uti quiritantur) uentres Clericorum) uos per discordiam abinuicem separare, ut sic diuisos ac dissidètes uos in plebium uestrarum manus ac potestatem tradant, Non enim ignorant, nulli unquam Regum aut Principum foeliciter cessisse sacrilegia, ad quæ uos nunc, sicut antea plebem, exhortari audent, ut per ea superueniat in uos ira ultioq; diuina, haud secus quàm in rusticos peruenit anno superiore uestros. Credite mihi Principes, si tam barbare simplices fueritis quàm Rustici uestri fuerunt, ut Barbarum istorum consilia sequi (quod Deus auertat) audeatis, non meliorem uobis, quàm rusticis dederunt uestris, mercedem retribuunt, re male cedente, Male autem cedent proculdubio sacrilegia, ad quæ nunc uos, ut antea rusticos uestros, incitare audent, Iuxta illud Sapientis. Nõ est consilium, nõ est fortitudo, non est prudentia contra dñm, Quis autem non uidet, maxime contra dominum esse, quod suadent

suadent uobis isti sectarum duces, spoliare templa, diripere monasteria, domos dei, insectari ac perdere dei ministros sacerdotes ac Monachos deo sacratos, abolere dei cultum laudēq; tā diurnā quam nocturnam, uertere in usus prophanos uasa uestesq; sacras: Heu quam graue inferunt uobis dedecus apud exteras Nationes Cōsultores isti pessimi, ubicūq; dicitur aut scribetur, talia ad uos consilia impune hic in tam splendido ac amplo Christianorum Principum conuentu per omnes passim angulos ac plateas circumferri ac diuēdi.

Si deus Pharaonem, regem potentissimū cū toto exercitu deleuit in mari, qđ populū Iudaicum dño sacrificare phibuerat, Si regē Babiloniæ Balthassar eadē nocte, qua sacris templi uasis in pphano utebatur cōuiuio, manus dñi extinxit, Si Oziam regē Iuda thurificare præsumentē lepra percussit, Si sanguinē Achab regis Israel canes linxerunt, quod ministros dñi persequebatur, Si Antiochū & Heliodorū in templum unū impia molientes, horrendo supplicio ultio diuina contriuit. Si Iulianū fortissimū ac potentissimū Imperatorem, sacerdotes Christi apostatice persequētem, impuiso telo sic percussit iusta dei uindicta, ut diceret, Vicisti Galilæe, uicisti: Quis obsecro uesterū, Clementis, Principes, presumat aut speret, inultum sibi fore si faciat quicquid serpens antiquus per nouos hos Pighardos contra Deum deiq; ministros & templa suggesterit.

Tanto nimirū grauior erit ultio expectanda, quanto maior fuerit Christiani quā Gentilis aut Iudæi Principis ingratitudo, Et tanto seuerius uestra (si consilia tam impia amplexi fueritis) quā rusticorum uestrorū sacrilegia puniet dominus, quanto maior fuerit culpa scienter ac scandalose peccatiū Principū quā fuit rusticorū, qui p simplicitatē male decepti ab his nouis doctoribus, ignoranter aut imprudenter

Exo. 14.
Exempla uisionis diuine in sacris
gos Principes.
2. Paral. 26.
3. Reg. 22.
1. Macha. 6.
2. Mach. 3.
Historie Tripartite li. 6.
c. 47.

Grauior in Principes q̄ in Rusticos uindicta si scilicet fecerint.

Hh peccat

Responsio Ioan. Cochlaei

peccauerunt, putantes se obsequium praestare deo, si iuxta
 nouorum prophetarum suorum doctrinam euerfis templis &
 Monasteriis sacros calices ac cuncta praeciosa uasa diriperent
 ac conflarent, e sacris uestibus diploidas ac saga militaria si-
 bi facerent, Monachos exturbaret, Moniales a uirginali ue-
 lo ad incelestas nuptias impellerent, missas abolerent, altaria
 suffoderent omnemque dei cultum semel abrogarent. At longe
 aliter iudicauit Deus, & post rem malegestam ipsi quoque pro-
 phetae nequissimi, qui simplicem populum ad tam nefaria sce-
 lera (ad quae & uos nunc incitare audent) concitauerunt, alie-
 ter iudicabant, dicentes, miseros illos rusticos ob ea facinos-
 ra & corpore & anima aeternaliter damnatos, Quod & uer-
 um quidem est, sed non debebant neque rustici neque Principes
 talia sceiera a falsis illis prophetis doceri. Nolite Principes
 huic serpentino sibilo aures credulas prebere sicut stulte
 praebuerunt simplices rustici, non enim fidelis est ista promissio
 eorum, qua dicunt. Si egeris pecunia, en maximum uobis
 thesaurum ostendimus. Sinite Monachos & Monachas abire,
 & quicquid opum illis superest in usus uestros ac Reip.
 pauperumque conuertite, Ita enim promiserunt paulo antea
 rusticis quoque uestris, sed re male cedente illis, aliter loquuti
 sunt postea. Ita & uobis facient, si ultionem diuinam per tot
 sacrilegia, quae isti uobis nunc publice (proh pudor) suadet,
 incurreritis. Incurreritis autem proculdubio, si eos auderitis,
 quemadmodum & omnes rustici uestri & omnes alij sacris
 legi Principes regesque incurrerunt ante uos, Faciet enim Deus
 Germanos pugnare contra Germanos, sicut per uerum propheta-
 tam Esaiam predixit, facietque concurrere fratrem contra fratrem,
 et amicum contra proximum suum. Non est consilium contra dominum.
 Si forte cogitatis, ditari uos posse lex bonis Ecclesiasticis,
 sicut cogitauerunt rustici uestri, multum faller uos cogitatus
 uester, quemadmodum iam olim fefellit Pigbardos & Huls-

Quale Ar-
 gyrophila-
 etis consilium.

Prou. 21.
 Esa. 19.

Exempla
 hemorum

fitas, Sic etenim cogitabant olim etiam Bohemi, donec ex regno florentissimo effecerunt alicubi horrendissimas latrociniorum cediumque speluncas. Factum est enim, indignante domino, ut primū uarijs praelijs & cōslictibus uexarentur à Germaniæ Christianis Principibus & populis, Deinde in sua ipsorum uiscera crudeles cōuenterent enses, Bohemi contra Bohemos, Et quāuis primo impetu præualuerint Hussitæ in uicesimū usque annum, iusto tñ Dei iudicio ita conuersa tandem fuit fortunæ bellicæ rota, ut à Bohemis Catholicis uno die, capta Praga, occisa sint Hussitarū xxij. Milia, ac paulo post uno prelio inter Brodam & Coloniam ceciderint ex Hussitis circiter lxxx. Milia uirorum fortium, Reliqui in deditioem accepti à Bohemis Catholicis transmissi sunt paulo post ab Imperatore Sigismūdo contra Turcas in Vngariam, Nolite obsecro Principes simili ausu consimilem prouocare in uos Dei uindictam.

Quod si uicinum istud exemplum à sacrilego isto Barbarum nostrorū cōsilio animos uestros non deterret, deterreant saltem ea, quæ his annis proximis fieri uidistis & audistis, Quid profuit Nobilibus quibusdā (qui Apostatis quibusdā male credulas prebuerūt aures) antiquum ac uenerabile Treuerorū Episcopatū inuasisse? Quid rusticis cōtulit tot Monasteriorū ac tēplorū direptio? Quid nouis pphetis rusticorum seditiosa cōuocatio? An non sunt piccti à facie terræ sicut puluis quē proijcit uentus? Perpendite saltē uires hominū (si dei ultionē cōtēnitis) qui huic nouorū pphetarū sectæ cunctis uiribus resistere cogitāt, quā periculosum foret, tot Catholicorū Principatus hominū simul cū ira & indignatione dei omniumque sanctorū eius in uos prouocare.

Credite mihi, quælibet uestrū, si pessimos hos sequutus fuerit cōsiliarios (qui nūc dicūt uobis, quod si iniuriā cōtumeliāque promissa,

Hh 2 diuis

Noua uindictæ Exempla in Germania.

Falsa pseudo pphetarum

Responsio Ioan. Cochlaei

diuis suis fieri clamitēt, finite diuos sese ulcisci) nō minus de
ceptū iri pnciosissime, q̄p̄ decepti sunt miserimi rustici, à
falsis pphetis, è qbus Luth. dicebat contra uos, Non rustici
sunt, boni dñi, sed deus ipse est, q̄p̄ rusticos uestrā uult p̄stī
gare tyrānidē. Muncerus aut̄ dicebat, omnes Bombardarū
globos in fianicas suas impune se excepturū esse, alij alia ia
ctitabant, donec omnis eorū acies, pecorū instar, ma ctate ac
disperse sunt, Quod si unus Angelus una nocte potuit occi
dere clxxxv. Milia armatorū in castris Sennacherib, Quis
uestrū p̄sumat impune contra se puocare posse tot Diuorū,
qui cum Deo & Christo eius in perpetuum uiuunt & re
gnant, Milia.

4 Reg. 19.

Vltio diuis
na.
Dan. 5.
Luc. 18.
Apoc. 6.
Deut. 32.

Quisquis igit̄ uestrum eos ad sacrilegia p̄petranda sequu
tus fuerit, is p̄culdubio sentiet manū dñi, quā olīm sensit po
tentissimus rex Balthassar, sentiet manū nō unius mō an
geli, sicut Sennacherib, sed totius cœlestis exercitus, q̄t quot
in cœlo diui sunt, quorū ultionē cōtemnere uos docēt Cō
sultores isti, cum tñ Christi ac Ioannis testimonio, p̄ uindictā
ita haud frustra clamēt die ac nocte, sentiet p̄tectorē omniū
in se sperantiū deū, qui ait. Mihi uindictā & ego retribuam,
sentiet deniq; & hominū iustū, p̄ Catholice fidei defensione
zelū, Quis em̄ credat oēs uos ad tam impia ac sacrilega con
silia induci posse. Quid dicet religiosissimus simul & po
tentissimus Imperator noster Carolus V, cui libet uestrū, q̄
nomē honorēq; ac dignitatē suā tam nefarijs maculate auisit
sacrilegijs, quæ isti suadent, si propediē potenti manu post
tot foelices uictorias ad uos redierit? Quid aliæ cogitabunt
Nationes? Annon poterunt dicere Bohemij, Si pium fuit
Germanis contra Hussyas nostros bellum suscipere, arma
inferre, Cur nobis non liceat in Lutheranos Germanorum
pio zelo bella mouere? Abstinetē igit̄ o Principes à tam ne
farijs

Vltio huma
na.

farijs perditorum hominū cogitatibus & consilijs, & si dare non uultis plura saltem relinquitte dei ministris que maiores ueltri deo foeliciter dicarunt, scriptum est enim, Quae Dei Deo, & quae Caesaris sunt Caesari date. Istos uero Consultores ac Predicatores, ut seditiosos impiosq; ac lese Maiestatis reos dignis compescite modis.

Scripta Spiræ, Anno 1526.

MISCELLANEO-
RVM LIBRI SECVNDI
Tractatus Octauus.

RESPONSIO IO. COCHLEI AD IN-
terrogationem Zuinglianam De Corpore
Christi in Eucharistia.



Vando interrogatur, an Christus sit in sa- Idē corpus
cramēto uenerabili sicut fuit in cruce? re- Christi sub
spondeo, Est utiq; sic ibi in substantia sua, diuersis acci-
sed non in accidentibus iisdem, Nam dentibus.
corpus eius in cruce erat uisibile, palpabile,
passibile, mortale, calidum, etc. nihil horū
accidentiu est sub uenerabili sacramēto in corpore Christi.
Tam uere est igitur corpus Christi secundum substantiam
suā in sacramēto quā uere fuit in cruce, sed in acciden-
tibus multa & uaria est differentia, in cruce erat localiter, pœ-
naliter, uisibiliter &c. In sacramēto nō ita. Et Zuinglius in
hoc maxime fallitur, q; non discernat diuersos modos essen- Error Zuing-
di In. ut loquuntur Dialectici. Non enim repugnat, Chris- lii.
sum uno & eodem tempore cum corpore suo esse & in cas

Hb 3 10

Responsio Io. Cochlaei

lo localiter atq; in propria specie & in sacramēto sacramēta-
liter atq; sub aliena specie. Concedimus itaq; ultro, non esse
Christū in terris nunc sicut in cœlo est aut sicut ante passio-
nem in terris fuit, Hinc ramen non sequitur, Christum nul-
lo modo apud nos in terris esse, Quum dicat ipse, Et ecce
ego uobiscum sum omnibus diebus usq; ad consummatio-
nem sæculi Matth. ult.

Error Luth-
ri.

Neg; item repugnat, carnē Christi & spiritualiter per fidē
& sacramentaliter in propria substantia manducari, Id si dis-
cipuli intellexissent, nō abissent retro, Putabant autē carnē
Christi manducandā esse, non sacramentaliter, sed carnali-
ter, sicut carnem bouinam ē macello, Talis autem caro non pro-
deit, Et S. Aug. exponens, addit, caro, scilicet sola & absq;
spiritu, non prodest, At caro cum spiritu multum pro-
dest, Lutherus autem nunc stolide carnem solam ponit in
sacramento ex improba contentione de utraq; specie, asse-
rens in pane solam carnem Christi esse absq; sanguine et ani-
ma, Quid mirū igitur si abit retro, quia talis caro nō pdest.

Externa itaq; manducatio absq; fide nō pdest, quia qui sic
manducat, ille se nō probat, Quid mirū igit, si manducando
indigne, iudiciū sibi manducet, nō dī iudicans corpus dñi?

Corpus
Christi & as-
nimæ & cor-
poris cibus
est.

Nec recte infert Zuinglius, Christus non est cibus cor-
poris sed animæ, ergo hæc uerba, hoc est corpus meum, de-
bent intelligi spiritualiter tm̄. Nam Hilarij, Ambrosij ac Cyrilli
testimonio corporis quoq; nostri aliq; modo cibus est hoc
uenerabile sacramētū, q̄ Christo realiter unimur & in cor-
pore & in anima, Iuxta illud Pauli Ephe. 5, Quia mēbra su-
m; corporis eius, de carne eius et de ossibus eius Et 1. Cor. 6.
Nescitis quoniā corpora, uestra mēbra sunt Christi; Nec itē
ualet cōsequētia, Quia corpus Christi sacramentalit; digne
sumptum cibus animę esse potest, Et eiusmodi manducatio
dicitur

dicitur spiritualis, non sane, q̄ ibi non sit corpus Christi uerū, sed q̄ spiritu & fide, non corporaliter nec oculis carnalibus apprehenditur, quia non est ibi uisibiliter & palpabiliter sicut est caro bouina dum editur.

Quando igitur contendit Zuinglius, Christum nō esse amplius corporaliter in mūdo, fallit falliturq̄ equiuocatio ne. Corporaliter. n. bifariā intelligitur. Quod si dicat, Christū nō esse in mundo corporaliter, hoc est uisibiliter & palpabiliter, sicut ante passionem fuit & sicut corpora nostra esse solent, libenter admittimus, Sin uero, per hāc uocem, corporaliter, uult intelligere, esse cum corpore, nequaquam admittimus, fatemur enim Christum corporaliter, hoc est, cū uero corpore suo, in uenerabili sacramento esse.

Aequiuocatio in uocabulo Corporaliter.

At dicit Zuinglius, de inuisibili reditu Christi nullā habemus scripturam. Quid tū? Neq̄ nos inuisibilem reditum uocamus, neq̄ omnia sunt scripta. Nimum sane fallit falliturq̄ Zuinglius, dum putat Christum ē cœlo ad nos in sacramento uenire motu locali, aut redire sicut abiens localiter redire solet. Nos nihil tale comminiscimur, sed dicimus, Christū localiter permanere in cœlo donec uenturus est ad iudicium, Esse autem eundem in uenerabili sacramento, nō motu locali aut trāsitū corporali, sed transsubstantiatione & conuersione substantiali, quando uirtute uerborum Christi substantia panis transit & transmutatur in corpus Christi, absque ulla, corporis Christi seu motione seu transmutatione.

Quomodo Corpus Christi uenit in Eucharistia.

Vna est igit̄ responsio nostra ad oēs textus, q̄s Zuinglius affert de Ch̄o in cœlo, et nō in terra corporalit̄ existente, Nēpe q̄ equiuocatio est in hac uoce Corporaliter, Cōcedimus enim Christū nō esse in Sacramento corporaliter, id est modo corporeo, sicut esse solet corpus naturale in loco uisibiliter,

Fallacia Aequiuocatio nis.

Responsio Io. Cochläi

ter, & palpabiliter, & per motum, Maxime tamen affirmamus Christū esse corporaliter in sacramēto, id est, cū corpore suo uero & substantiali, Neq; id sine scriptura dicimus, ut calumniatur Zuīnglius, quia Tres Euangelistæ & Paulus apertissime dicunt uerba Christi, hoc est corpus meū, Hæc sunt uerba ueritatis quibus nitimur, quibus et ecclesia utitur columna & firmamentum ueritatis 1. Timo. 3.

Ad dicta Pauli 1. Co. 11. Nō apte neq; uere Zuīngliū rīdet, Quia uerbose arguit eos qui cænā dñi contemnunt, quū Paulus dicat, Aut ecclesiam dei contemnitis, non dicit autem, An cænā domini contemnitis. Quid opus est igitur ista uerbose de contemptu cænæ, quum Paulus arguat contemptum Ecclesiæ, quam Zuīnglius & socij sui maxime contemnunt? Nos certe nullum approbamus contemptum iniquum, longe tamen rectius intelligimus hic Paulum, q̄ ideo fit aliquis reus corporis & sanguinis domini, quia manducat & bibit indigne, non probans seipsum, neq; dījudicans corpus domini, sic enim loquitur ipse Paulus, Quomodo autem fieret reus corporis domini, si corpus domini non sumeret indigne? Quomodo autem summat, si corpus illud non assit? Quod autem cauillatur Zuīnglius q̄ Paulus non corpus sed panem manducari dicat, friuola est obiectio per locum ab autoritate negatiue, contra artem Dialectices, Neq; tamen ait usquā Paulus, q̄ corpus domini non manducatur, Et satis aperte de hoc loquitur, dū ait, Nō dījudicans corpus domini, Et Christus ipse apertissime dixit Ioh. 6. Qui manducat carnem meam, Paulus autem sequitur hic consuetam loquendi modum, secundum sensum, quia sensui apparet esse panis, quā uis reuera post uerba consecrationis non sit panis, sed corpus domini sub specie panis. Vocatur itaq; adhuc panis propter remanentē speciem

Contemne
re Ecclesiam

Corpus Do
mini panis
dicitur.

speciem panis, Sicut & uirga Aaron dicitur uirga, quæ in colubrum uersa erat, Exo. vii. Sed deuorauit uirga Aaron uirgas eorum, scilicet magorum.

Ait Zuinglius, huic dicto, hoc est corpus meum, semper adiungi, Quod pro uobis traditur. Quid tum? Certe nos non aliud corpus domini, sed illud ipsum quod pro nobis in cruce traditum est, in sacramento asserimus & sumimus, Et tamen Mathæus & Marcus, hanc clausulam, Quod pro uobis tradetur, non apposuerunt. Nos autem non dicimus cum errante Luthero hunc panem naturalem esse corpus Christi, neque dicimus, Corpus Christi est panis pro nobis traditus, ut hic nugatur Zuinglius, Neque item dicimus, Corpus Christi in pane pro nobis traditus est, sed sine omni adiectione dicimus simpliciter cū textu, hoc est corpus meū.

Quod ait deinde Zuinglius, sufficere unam, quæ per Christi passionem facta est, peccatorum remissionem, ut non sit opus aliam consequi, Concedimus quidem hostiā Christi in cruce sufficere secundum se pro omnium redemptione & remissione peccatorum, uerum quum nos sæpe peccemus, sæpe nobis quærenda est peccatorum remissio per Ecclesiæ sacramenta, quæ ex passione Christi uirtutem suam receperunt. Ait enim Christus Petro Matth. 18. Non dico tibi septies, sed septuagies septies. At grande & impudens est mendacium, maiorem partem ueterum Doctorum sensisse cum Zuinglio, Cuius contrariū latissime ac manifestissime demonstrat Episcopus Rossen. lib. 4. contra Oecolampadium in prologo, ubi & Augustinus citatur, Cuius dictum hic non repugnat corpori Christi in sacramento, quia corpus eius non sensibiliter aut carnaliter manducatur, sicut caro bouina, sed in mysterio sub aliena specie, ubi opus est fide.

Cæterum non est incōueniens uinū idemque corpus dñi &

li signum

Hoc est corpus meum.

Hostia Christi.

Grande mendacium Zuinglij.

Responsio Ad Interroga. Zuinglianam.

signum esse & signatum respectu diuersorū, Est enim signū spiritualis unionis Ecclesiæ, quæ corpus Christi mysticum est, ad Christum caput suum, Est & signatum, quippe sub alienis speciebus panis mystice & sacramentaliter designatū,

Nouum Te
stamentum
significatiue

Postremo, dicitur hoc sacramentum Testamentum, nō essentialiter, sed significatiue, Sicut & in lege Moyfi, Exo. 24. dicitur. Hic est sanguis fœderis &c. quia sanguis in crastere significabat fœdus seu Testamentum uetus, quod & Paulus affirmat Heb. 9. sed non erat essentialiter Testamentum. Quod autem uult Zuinglius, non ualere Testamentum, nisi testatore iam mortuo, hoc de humanis Testamentis dictum est per similitudinem, quia & Christus mortuus est semel. De diuinis autem nō oportet, Quia testator deus in ueteri Testamento nunquā mortuus est, & tamen ualuit illud Testamentum, Sicut & Christi testamentum ualuit in cæna, licet Christus nondum esset mortuus, ualuit & post resurrectionem quando Christus rediuius spoliavit Infernum. Valetq; adhuc hodie, licet nunquam amplius mortuus sit ipse Testator.

Dresdæ die 6. Decembris, Anno 1529.

MISCELA

MISCELLANEO

RV M LIBRI SECVNDI

Tractatus Nonus.

CONTRA CONFESSIO

nem Augustanam, Dicta Martini Lutheri & Philippi Melanchthonis, per Iohannem Cochlaeum collecta, Anno,

1530.

DE TRINITATE PERSONARVM

in una Diuina essentia, iuxta Decretum Nicenae synodi. Articulus I.



Philippus Melanchthon in locis communibus, Pauca exempla huiusmodi traditionum repetemus, e quibus estimari possit, id quod toties monet scriptura, nihil perinde pietati aduersari atque hominum doctrinas. In Synodo Nicena constitutae sunt quaedam poenitentiae formae, non pronuncio, quo spiritu decreuerint patres, At uideo bonam Euangelij partem, immouim germanam Euangelij obscuratam esse a traditione. Nam inde primum natae sunt satisfactiones. Obscurata est gratia, & quod Euangelium fidei tribuit, coeptum est satisfactionibus tribui. Quo quid est impium magis & perniciosius? Et his malis certe occasionem dedit Nicena Synodus.

Contra Nicenā Synodum.

II 2 Luther

Dicta Lutheri & Philippi.

Contra Homouision. Lutherus cōtra Latomum. Nec est quod mihi obiectes hoc uocabulum Homouision, Quod in Nicēna Synodo infœliciter à patribus receptum est. Et multi eorum, etiam doctissimi illud non receperunt, Hieronymus ait se nescire, quid latentis ueneni sit in literis & syllabis huius uocis.

Idem, De uotis Monasticis, ait quod in Concilio Nicēno fides & Euangelium decreuerunt. Humanæ autem traditiones inualuerunt;

Ecce in Confessione prætexunt autoritatem synodi Nicenæ, Cui in alijs scriptis suis tam atrociter derogant, Philippus ait, per eam synodum obscuratam esse bonam Euangelij partem, imo germanam Euangelij uim, Lutherus calumniose ait Homouision infœliciter ibi receptum esse

Hiero. in epi stola ad Damasum Patrem. se, & à Hieronymo atq; à multis doctissimis refutatum. In confessione autem longe alia est de Homouisia Trinitate (ut uocat Hieronymus) sententia.

DE PECCATO ORIGINALI
Articulus. II.

Contra Baptistissimi efficaciam. Philippus in locis communibus. Scriptura non facit differentiam inter Originale & Actuale peccatum, Nam & Originale actualis est quædam praua concupiscentia. Lutherus in assertionem ait articulo 2. Negare in puero baptisato remanens peccatū, est Christū & Paulum simul conculcare, Nec uult admittere ut illud quod remanet dicatur defectus & non culpa. Et pro insania habet, si libido etiā sanctorū parentū dū generant, nō peccatū sed defectus dicatur

dicatur. In articulo item Tertio, ait fomitem peccati (qui remanet in baptizato) impedire animam ab ingressu cœli, etiam si nullum assit peccatum actuale.

DE DVABVS NATV-
ris in Christo. Art. III.

Phil. In Matthæum. Summa in Christo pauoris causa erat, q̄ sentiebat desertionem & iram diuinam, quando nutabat inter infernum & uitam. In eo pauore facta est desertio donorum in Christo & despoliatio charitatis, Nam subrahente se diuinitate non flagrabat charitas. Contra diuinitatē Christi.

Lutherus ad Vualdenses, negat & irridet Concomitantiam in uenerabili sacramento Eucharistiæ, & ait, Theologos incantare animam et diuinitatem in panem. In Confessione autem recte & religiose dicitur, q̄ duæ naturæ, diuina & humana in separabiliter in Christo coniunctæ sunt.

DE FIDEI IUSTIFICATIONE. Art: III.

Phil. In locis communibus, Non charitas iustificat sed fides quæ Charitati antefertur. Luth. Contra Cochleū, Paulus urget maxime, operibus iustificationem omnino auferre & soli fidei tribuere. Item. In rebus conscientia sola fides totum est, operam nihil sunt, Idem de Capti. Babylo. Per solam fidem possumus cum Deo agere. Opera ille nihil curat, nec eis indiget. Idem in assertionem. Neq; ueteris neq; noui Testamenti sacramenta, sed sola fides iustificat. Contra opera charitatis

Dicta Lutheri & Philippi
DE VERBO DEI ET
de Sacramentis. Art. V.

Art. 1.
Contra 7. sa
cramenta.

LVth. In assertione. Heretica est, sed usitata sententia, sacra-
menta nouæ legis dare gratiam illis qui non ponit
obicem, Item. De capti. Babylo. Principio (inquit) negan-
da sunt mihi septem Sacramenta, & pro tempore Tria tan-
tum ponenda. Item ad Vualdenses scribens reprehendit eos
(quos tamen super omnes alios Christianos in plerisque lau-
dabat) in eo, quod cum Romana & Papistica (ut ait) Eccle-
sia Septem ponunt Sacramenta. Et ad senatum Pragensem
dicit. Non esse unum sacramentum alio dignius, cum omnia
in uerbo Dei consistant. Idem in plerisque sermonibus per
uerbum Dei iactat omnia Pontificum & Conciliorum
decreta, tanquam humanas traditiones rejici. Atque etiam
Contra Vniuersitates. Vniuersitates rejiciunt, Quas Lutherus pro ultima & nocentissima
Antichristi facie habet, & per Idolum Moloch
præfiguratas esse dicit. Philippus in Didymo suo affirmat,
eas non tam Papæ quam ipsius Satane inuentum esse, Quo-
bus nihil sit nocentius aut impium magis.

DE BONIS OPERIBUS.
Art. VI.

Contra bona opera.

PHil. In locis communibus, Omnium opera hominum,
quantumuis laudabilia apparent, detestabilia sunt peccata
& morte digna. Eandem sententiam asserit Lutherus
quoque in articulis suis 31. et 32. quod iustus in omni opere bono
etiam optime facto, peccet. Item. De uotis Monasticis ait,
fidem & opera quam longissime inter sese distare & contra-
rari, ut non possint opera absque fidei iactura doceri. Eum ergo
qui in Christum credit, non posse per ulla opera, quantumuis
mala, accusari. Item De Capti. Babylo. ait. Omnia opera
ra nia

ra nihil ualere apud deum, aut si quid ualeant, omnia tamen
sint equalia secundum meritum, Et contra Catharinum ait,
Christum instituisse, ut nullum sit peccatum nisi increduli-
tas, nec ulla iustitia nisi fides. Deniq; de libertate Christ. ait,
Mala opera non facere malum uirum.

DE ECCLESIA. Art. VII.

LVth. In assertione art. 27. Certū est, neq; Ecclesiam neq; Contra Ec-
clesia & Co-
ciliorum deq;
creta. Papam habere potestatem condendi articulos
dei, neq; etiam leges morum aut bonorum operum. Et Art.
28. ait Non esse peccatum, agere contra Papæ & Ecclesiæ
constitutiones, etiam si in ijs non erretur. Et Art. 29. sic ait,
Via nobis facta est eneruandi authoritatem Conciliorum,
& libere contradicendi eorum gestis, et iudicandi eorum de
creta. Item, de abroganda missa, Quod absq; uerbo Dei or-
dinatur, non ab Ecclesia, sed à Synagoga satanæ sub nomi-
ne Ecclesiæ ordinantur. Ecclesia occulta est in spiritu & so-
lum creditur.

DE MINISTRIS VER-
bi & Ecclesiæ. Art. VIII.

LVth. ad senatum Pragensem. Cessent (inquit) homi- Contra clas-
ses Ecclesis.
num mendacia. Claves sunt totius Ecclesiæ & cuiusli-
bet membri eius tam iure quàm usu & omnibus modis, Et
in assertione Art. 30. ait, Non aliquos, sed omnes articulos
Iohannis Hus Constantiæ damnatos esse, ab Antichristo
& suis Apostolis in synagoga illa Satanae, ex sceleratissimis
sophistis congregata. Confessio autem malis quoq; potesta-
tem clauium & ministerium Sacramentorum concedit,
Quod Hus & Vuicleph negauerint.

DE

Dicta Lutheri & Philippi
DE BAPTISMO.
Art. IX.

Contra Bas
ptima In
tium.

L Vth. de Capti. Babylo. Baptismus neminem iustificat, nec ulli prodest, sed sola fides. Idem. Contra Cochleū. Non sunt baptizandi Infantes, si uerum est eos non credere, ne irrideantur Sacramentum & uerbum Maiestatis. Et in quodam sermone, Baptismus (inquit) infanti nihil prodest nisi fidem propriam habeat.

DE EUCHARISTIA.
Art. X.

Contra sa
cram Com
munionem.

L Vth. de Capti. Baby. ij soli digne communicant, qui tristes, afflictas, perturbatas, confusas & erroneas habent conscientias. Nam uerbum diuinæ promissionis huius Sacramenti, cum exhibeat peccatorum remissionem, secure accedit, quicumque peccatorum suorum uexatur siue morsu siue titillatione. Idem de abroganda missa. An non uides, omnes sacrificios idolatras esse, & toties idolatriam perficere, quoties sacrificant. Item ad Vualdenses. Non melior exhibetur ibi honor Christo quam fuit honor illorum qui genu flexo dicebant ei, Aue rex Iudæorum, forsitan igitur securius est, non adorare quam adorare, quia in adorando plus periculi est.

DE CONFESSIONE.
Art. XI.

Contra ses
cretam Con
fessionem.

L Vth. de Capti. Babylo. Admoneo Principes Babyloenis & Episcopos Bethauen, ut desistant, quosdam sibi referuat

referuare casus, Deinde ut potestatem audiendi confessionē liberā esse sinant omnibus fratribus et sororibus, ut peccator cuiuscūq; uelit sua reuelet peccata, Consulo item, ut omnes circumstantiā omnino cōtemnantur. Et in libro ad Francis scū de Sicking, Fidele consiliū meū hoc est, ut homo Christianus in tēpore Quadragesimę & Paschatis neq; cōfiteat neq; communicet, & cogitet sic. Propter hoc ipsum, quod homo, nempe Papa, præcepit, nolo facere, facturus autem essem, si non præcepisset.

DE PARTIBVS POENitentię. Art. XII.

LVth. in assertionē. Tres esse partes pœnitentię, Cōtri Art. 5. tionē, Confessionē, satisfactionē, non est fundatū in sacra scriptura, nec in antiquis sanctis doctoribus. Vehemēter autē odi et sublatum uellēm hoc uocabulū satisfactio. Item, Contritio quę paratur per discussionē, collectionem et detestationem peccatorū, facit hypocritā, imo magis peccatorē. Art. 6.

DE VSU SACRAMENTorum. Art. XIII.

LVuth. Contra Cochlæum. Baptismus sine fide non iustificat, fides autē sine baptismo iustificat, Nulla igitur pars iustificatiōis tribui potest baptismo. Itē, De abrogāda missa cōtēnit obseruationē antiquā de nō tangēdo Eucharistiā manibus pphanis & de non sumendo eam post alios cibos. Item, De confessione, ait omnia peccata hominū, quę toto aņo fiunt, etiam si totus annus Carnis priuiū foret, in q̄ computatur & saltatur, non forent tamē tanta, quanta fiūt in ultima septimana Quadragesimę et in diebus Paschatis.

Contra reuerentiam Eus charistię.

Dicta Lutheri & Philippi
DE ORDINE SACER-
dotali. Art. XIII.

Cōtra sacer-
dotes no. 1c.

LVtherus de Captiuita. Baby. Quinon prædicant, nec
Luocant quidem ad prædicandū, Papistici sunt sed non
Christiani sacerdotes. Itaq; horales & missales sunt sacerdo-
tes. Id est, Idola quædā uiua, nomen sacerdotis habentia, cū
sint nihil minus. Quales sacerdotes Hieroboam in Betha-
uen ordinauit. Item de abroganda missa, pro stercore habi-
to illo ficticio caractere & oleo, & raso uertice, & uestitu
Pharisaico istorum sacerdotum. Non em̄ Deo, sed Satanæ
sacerdos est qui eiusmodi est. Proinde nihil in toto Mundo
æque fugiendum detestandumq; esse arbitror (inquit) atq;
speciosas huius sacerdotij laruas, missas, culturas, pietates et
religiones, siquidem præstat publicum Lenonem aut latro-
nem esse quam huius generis sacerdotem.

DE RITIBVS ECCLĒ-
siæ. Articulus. XV.

Cōtra tem-
pla & sacra
uasa.

LVthe. Contra Catharinū. Quinta facies Antichristi est
illud egregiū p̄dendæ pecuniæ artificiū, in struendis, ex-
rigendis, locupletandis tēplis, Monasterijs, sacellis, altaribus
& eius generis operibus. Omitto Calices, Imagines, uasa us-
tensilia, aurea, argentea, lignea, tum uela, pallas, corporalia,
& sine modo & numero ornamenta, lumina, lampades &
siqua similia. Idem Contra statum Ecclesiasticū, Vbi alias
habitaret Deus aut ubi maneret à Diabolo tutus, si sancti
Episcopi non perfunderent & fumigarent lapides:

DE SÆCULARI PO-
testate. Art. XVI.

LVth. De seculari potestate. Inter Christianos nec deus
bet nec potest esse ulla superioritas, sed quilibet cuiuslibet ^{Contra glar}
æqualiter subiectus est. Item, Inter Christianos non potest ^{dij potestacē}
esse gladius. Quare inter & sup Christianos gladio uti non
potes. Idem, In Capti. Baby. Scio nullū regimē legibus be
ne gubernari. Phil. In locis communibus. Optarim etiā uti
Christianosea forma iudiciorum quā Moses prodidit. Itē
plerisq; Ceremonijs. Præstaret enim uti Mosaicis illis quā
cum gentilibus legibus, tum Papisticis ceremonijs. Idem su
per epistolam Pauli ad Rom. in annotationibus. Si Papa
aut alia potestas præcipit tibi inire bellum contra Turcas,
ne obedias, quia est contra ius diuinum.

DE EXTREMO IV,

Quicio. Art. XVII.

LVth. in ferm. de diuite & Lazaro. Anima siue spiritus ^{Quid sinus}
hominis nusq; quietē aut locū habet, ubi manere queat ^{Abrahæ &}
præterq; uerbum Dei, donec ad nouissimum diē ad claram ^{Infernus.}
Dei contemplationē puenerit, Quo circa sinū Abrahæ ni
hil aliud esse arbitramur, quā uerbū illud Dei, quo Abrahæ
promissus erat Christus, utpote, In semine tuo benedicent
omnes gentes. Infernum aut arbitramur esse malā conscien
tiam, quæ absq; fide & uerbo Dei est. In quam sepulta et cō
clusa est anima extremū usq; ad diem, quo corpore simul &
anima ad uerum corporeum Infernum homo detrudetur.

DE LIBERO ARBITRIO.

trio. Arti. XVIII.

LVth. In assertionē, Liberum arbitriū post peccatū res ^{Art. 98.}
est de solo titulo, Et dū facit quod in se est, peccat mor ^{Omnia nes}
taliter ^{cessario eue}
nire.

k K 2

Dicta Lutheri & Philippi

taliter, imo simpliciter debui dicere, Liberum arbitrium est figmentum in rebus, seu titulus sinere. Quia nulli est in manu sua, quippiam cogitare mali aut boni, sed omnia (ut Viclephi articulus Constantiæ damnatus, recte docet) de necessitate absoluta eueniunt. Philippus in locis communibus. Quandoquidem omnia quæ eueniunt, necessario iuxta diuinam prædestinationem eueniunt, nulla est uoluntatis nostre libertas. Quid igitur? Nulla ne est in rebus contingentia, nihil casus, nihil fortuna? Omnia necessario euenire docent scripturæ. Et ego (inquit) nego uim esse ullam in homine, quæ serio adfectibus aduersari possit. Christianus igitur cognoscat, nihil minus in potestate sua esse quam cor suum.

DE CAUSA PECCATI.
ti. Art. XIX.

Deum omnia operari bona & mala. **P**hilip. in annotationibus super epistolam Pauli ad Romanos. Certum est, omnia à Deo fieri siue bona siue mala. Dicimus autem Deum non solum permittere creaturis, ut operentur, sed ipsummet omnia proprie operari. Quemadmodum igitur confitemur, uocationem Pauli fuisse proprium opus Dei, ita & adulterium Dauidis, & sauciua Manlii, atque etiam proditione Iudæ, proprium opus Dei fuit. Deus enim omnia in omnibus operatur principaliter & effectiue. Luth. in assertione. Quomodo potest homo sese ad bonum præparare, cum nec in potestate sit suas uias malas facere? Nam et mala opera in impijs Deus operatur.

Art. 36.

DE FIDE ET BONIS OPERIBUS.
Art. XX.

Luth. de X. præceptis. **S**upra, art. 4. & 6. declaratum est, quid de bonis operibus docuerint, Quoniam uero hic iactant scripta sua de X. præceptis.

præceptis, referenda sunt ex ijs quædam breuiter, quæ ipsi nequaquam seruât, sed in peius mutauerunt, sic enim ibi dixerunt, In diebus festis quinque peragenda sunt, Audire missam, audire sermonem, orare, offerre, & de peccatis conteri. Et in his omnibus sequi debet unusquisque, non suum iudicium aut opinionem aut deuotionem, sed ordinationem & potestatem Ecclesiæ. Ecclesia enim errare non potest. Quilibet autem in sua deuotione potest errare. Non est igitur tuum, propriæ inniti deuotioni aut cognitioni contra apertos Canones, qui propterea constituti sunt ad recte dirigendum populum. Hæc ibi.

DE CVLTV ET INVOCATIONE SANCTORUM. Art. XXI.

LVth. In ser. de natiuitate Mariæ, ait sic. Nos Christiani sumus filij & hæredes Dei per Christum, Ideo sumus æque magni sicut Mater Dei, & sumus Mariæ fratres & sorores. Item. Per sanguinem Christi pariter mundati sumus à peccatis & in cælestia bona transpositi, si hæc ita sunt, sumus profecto æque sancti sicut ipsa est, Et tua oratio mihi tam chara est quàm illius. Cur ita? Quia si credis Christum habitare in te æque sicut in illa, poteris me tantum iuuare quantum illa. Item. In ser. de S. Cruce. Reliquiæ (inquit) nihil aliud sunt quàm deceptio populi, Deberent igitur omnino sub terra occultari, Vellem equidem nullam spinam coronam, nullam crucem sanctam ad lucem uenisse. Item. In Canone missæ non sanctorum sed Diabolorum nomina stare deberent, sicut & reuera Diaboli sunt. Item in ser. de Mammona, ait sic. Pro meritis S. Petri ne obulū quidem

Blasphæmie in B. Virgine.

Contra S. Crucem.

Contra S. Petrum.

Dicta Lutheri & Philippi

dem dare, ut me iuuare debeat, seipsum iuuare non potest,
Quare mendicus quispiam utilior mihi esse potest quam
S. Petrus.

Hæc exempli causa è plurimis paucula recitata sint, Ex
quibus lector facili intelligit, quanta sit doctrinæ diuersitas
in Confessione Augustana & in alijs Lutheri Melanchtho-
nisq; & eorum complicum scriptis, E quibus nihil stabili-
ter pro uera fide & religione Christiana colligi queat. De
reliquis septem articulis, quos contra abusus addiderūt, bre-
uitatis gratia nihil recito. Inconstantia enim & dissonantia
eorum ex iam dictis unicuiq; satis patere potest, ut ab eis ca-
ueat, & fidem suam super eorum doctrinam non fundet,

Esa. 36.

Luc. 22.
1. Timo. 3.
Ephe. 4.
2. Timo. 3.

Medicatur ei illud quod in Esaia habetur, Ecce confidis su-
per baculum harundineum contractum, cui si innisus fue-
rit homo, intrabit in manū eius & perforabit eam, Sed con-
fidat potius & fundet se fidem ꝑ suam super illud uerbum
Domini ad Petrum, Rogauī pro te ne deficiat fides tua,
Et super illud uerbum Pauli, Ecclesia est columna
& fundamētum ueritatis, Ne circumferas
tur omni uento doctrinæ in nequis-
cia hominum mente corru-
ptorum, qui errant, &
alios in errorem
mittunt.

Scripta Augustæ. Die 3. Septemb. Anno 1530.

MIS

MISCELLANEO
RVM LIBRI SECVNDI
Tractatus Decimus.

INSTRUCTIO PRO VISITATORI
bus Catholicis per Io. Cochlaeum Inter
rogatoria Pastorum.



DE Doctrina & fide, quid credant ac doceant, circa Symbolum Apostolorum, circa Crationes circa X. praecepta, circa >. Sacramenta, circa Ecclesiae Ceremonias, Circa conciones publicas.

Circa Symbolum, si doceant ac credant Tres personas unius & eiusdem simplicissime essentiae & equalis Maiestatis, in Trinitate indiuidua esse, licet haec uerba in scripturis non sint expressa. Secundo. In Christo esse duas naturas in una persona diuina, non confusas nec commixtas, sed inseparabiliter unitas, licet & ista uerba non sint in scripturis prolata. Tertio. Matrem Christi Mariam esse Dei genitricem, & perpetuam uirginem ante & post partum atq; etiam in partu, quamuis & ista non sint in sacris literis expressa. Quarto. Christum pro nobis uere passum, crucifixum, mortuum, sepultum, ad inferos descendisse & ex mortuis resurrexisse, in coelum ascendisse ibique sedere ad dexteram patris & inde uenturum esse ut iudicet uiuos et mortuos. Quinto. Sanctam Ecclesiam Catholicam sanctos

Sex articuli
de fide in
Symbolo.

Instructio Io. Coc.

sanctorum communionem, extra quam neque vera fides spes & charitas neque salus animæ sperari debeat neque remissio peccatorum, Sexto. Omnes homines in die iudicii resurrecturos à mortuis, et ituros alios in uitā, alios in poenā eternā.

Ex his infertur, primo damnandas omnes hereses ueteres & nouas contra Trinitatem exortas, In quibus & Lutheri error compræhenditur, qui nihil recipit nisi in scripturis sit expressum, unde & Homouision reijcit. Secundo damnantur Nestoriani & Entichiani atque Acephali ueteres, & noui Anabaptistæ, qui errant circa duas naturas in Christo, quorum aliqui dicunt Christum non natura Deum esse, sed gratia tantum, & prophetam fuisse potiusquàm Deum, aliqui grauissime blasphemant eum in cruce perdidisse charitatem ac desperasse, qualia & in Melanchthonis quibusdā scriptis reperiuntur, Tertio damnantur Heluidiani ueteres & noui, qui dicunt Matrem Christi plures peperisse filios, sicut sonare uidentur quedam scripturæ loca de fratribus lesu. Quarto. Damnantur Manichæi & alij qui negant Christum in uera carne humana passum resurrexisse & in coelos ascendisse, eo quod Paulus dicit Christum formam serui accepisse & habitu inuentum ut hominem. Quinto. Damnantur Donatistæ ac omnes hæretici, qui seperant se à generali Ecclesia, & asserunt solum in parte sua ueram esse Ecclesiam, quod & Lutherani nunc faciunt, contra manifestam scripturam Psalm. 2. Postula à me &c. Et Psalm. 18. In omnem terram &c. Et damnantur omnes illi, non solum propter hæresim, sed etiam propter schisma, quia diuidunt inconsutilem tunicam domini, iam non habent ueram fidem nec charitatem nec remissionem peccatorum, quia extra Ecclesiam nihil horum est nec spiritus sanctus, ut patet ex Cypri. de simp. prælatorum, Sexto. Damnantur omnes illi qui negant

Hæresum
damnatio.
Luth. de ab
rog. missa &
contra La
tomum.

Phil. Mel. in
Annotatio
nibus Mat.
c. xi.
Marth. 12.
15.
Act. 1.
Phil. 2.

Phil. in Apo
logia.

gant carnis resurrectionem, immortalitatē animæ, Infernū
& aliam uitam post mortem.

Circa orationes, Primo qua expositione utantur in Ora-
tione dominica, quia noui Catechismi æditi sunt per quos
seducit̄ populus, ut edū est igit̄ expositione Cypriani, Chry-
sostomi, Aug. &c. & forma cōsuetā, secundo an & saluatio-
ne angelica utantur tū priuatim quotidie mane et uespere et
in precibus suis tū publice ad populū in cōcionibus, ut petāt
dici non solum pater noster sed etiam Aue Maria, more cō-
sueto, quia noui heretici id nolūt facere. Tertio, An quōtidie le-
gant horas Canonicas secundū Rubricā Diocesis, Nam &
has nostri hæretici omittunt ac uilipendunt, Et putant se
ad eas non obligari quia sint inuentum hominum & contri-
tutio humana. Contra quos innumera sunt & scripturarum
loca & sanctorū exempla, pro Canonicis horis diligenter &
integre obseruandis. Quarto, An salue Regina & Regina
cœli seruent & canant more antiquo. Nunc enim hæretici
quædā in ijs mutāt, dicētes Salue rex Iesu Misericordiæ, Ad-
uocate noster &c. tanquā non recte conueniant Mariæ ista
cantica, quos reprehendit S. Bernhardus et tota Ecclesia, quia
est uetus error Leonistarū, Pighardorū, Vuiclephistarū &c.

Circa X. præcepta, primo an recitent ea populo more an-
tiquo, non secundū Catechismos nouos, In quibus & ordo
& expositio uariatur, Secundo an examinent in ijs pueros
confitentes ut recitent, Tertio an doceant adultos ex ijs colli-
gere & memorare sua peccata, Quarto, an propter ea calum-
nientur & contemnant præcepta Ecclesiæ & cōstitutiones
Pontificum & Conciliorum tanquam inuenta hominum,
ut faciunt omnes hæretici noui, Contra scripturam, dicen-
tem. Quæ dicunt facite, Itē, Qui uos audit, me audit, Item,

Quatuor ar-
ticuli circa
Orationes.

Psal. 119.
Art. 3.

Quinq; pun-
cti circa X.
præcepta.

Matth. 23.
Luc. 10.
Matth. 10.

LI Non

Instructio Ioan. Cochläi

Luth. in ser. Non enim uos estis qui loquimini, sed spiritus patris uestri, Quousque &c. Quinto, An forte cum Luthero alicubi negent nos X. Moyses legē praeceptis obligari quia à Moysse tradita sint, Moyses autem dus sit, nos non obliget. Hoc autem est contra omnes Ecclesiae Doctores & contra scripturam, dicentem, si uis in uitam ingredi, serua mandata. Item hoc fac & uiues, &c.

6. Puncta circa Baptismū
Luth. in asser. art. 1.
1. Pet. 3.
Phil. Mel. in locis cōmu.

Circa VII. sacramenta, Primum sane circa Baptismū. Primo, An pueris infantulis p̄sit baptismus qui nihil intelligunt aut credunt dum baptizantur, Decepti enim sunt per Lutherū Anabaptistę, dicentē, quod sacramenta nouę legis nō dant gratiā, & quod baptismus non saluet, sed fides sola, &c. Contra illud Petri. Quod & uos nunc similis formę factuos facit baptismus. Secundo, Anabaptismum reiterare liceat, Nam Lutherani uolūt baptismum nihil aliud esse quā pœnitentiā quæ utiq; reiteratur. Tertio, An utantur forma consueta dū baptizant in exorcismo & in unctiōe Christi matis, Noui enim hæretici hæc reiiciunt. Quarto, An benedicant fontē baptismi more solito, quod hæretici omittunt & irrident, utentes aqua cōmuni, baptizantes in pelui absq; necessitate. Quinto, An baptismus pueros emundet à peccato Originali & adultos ab omni peccato. Nam id negant noui hæretici, quorum alij negant peccatum Originale, alij negant per baptismum tolli. Sexto, An doceant de baptismo populum secundum nouos Catechismos & secundū uisitacionum formulas nouos, ubi multa traduntur falsa & erronea.

Luth. in asser. art. 2.

8. Puncta.

Circa Eucharistiā. Primo, An cōmunicēt populū aut alios quos sub utraq; specie, aut doceāt, melius esse sub utraq; quā sub altera communicare, sicut contendunt post Bohemos Lutherani, contra Conciliorū determinaciones. Secundo, An doceant sub una specie uere & substantialiter adesse corpus et

pus & sanguinem Christi, eius item animā & deitatem per concomitantiam, quā noui hæretici irrident. Tertio, An doceant, substantiā panis & uini uere cōverti & transsubstantiari in corpus & sanguinem Christi per uerba consecrationis, ut postea non sit ibi substantia panis aut uini, sed solum accidentia eorū, quod negant Lutherani, contra illud Christi, Hoc est corpus meum. Quarto, An doceant populum communicare tempore paschali iuxta c. Omnis utriusq; sexus extra de pen. & re. Hoc enim Lutherani contemnunt & in despectum eius nolunt eo tempore communicare contra illud 1. Regum .15. Melior est obedientia quam uictima. Quinto, An doceant nihil referre leiuno sumatur stomacho an post cibum, an debite quis confessus sit necne, sicut docent & faciunt noui hæretici. Sexto, An doceant Missam esse uerum & reale sacrificium, cuius oblatio proficit uiuis & defunctis, quod negant noui hæretici. Septimo, An obseruent utrunq; Canonem Missæ, Accessum item & Recessum altaris more consueto, quod non faciunt hæretici. Octauo, Quid sentiant de libris Lutheri et aliorum de abroganda missa, cum sint pessimi & impiissimi.

Circa Confirmationem. Primo, An sit speciale sacramentum, sicut Baptismus & Eucharistia. Nam hoc negant hæretici nostri. Secundo, An conferat gratiam rite summentibus. Tertio, An à quolibet sacerdote possit administrari, cum reuera à solis detur Episcopis, Lutherani non sacramentum sed Ceremoniam ex eo faciunt quod est erroneum, contra totam Ecclesiam & uetustissimos eius doctores Dionysium Areopagitam & Melchiadem Papam & Act. 8. & 17. martyrem, etc. et contra tot scripturæ loca de impositione manuum post baptismum facta.

LI 2 Circa

Puncta.

Instructio Ioan. Cochlaei.

4. Puncta.

Circa sacros Ordines, Primo, An ordo sacer sit speciale sacramentum, quod negant Lutherani et alij hæretici noui. Secundo an conferat gratiam & imprimat characterem indelibilem, sicut testatur S. Augustinus lib. 2. contra Parmenianum & Decretum 1. q. 1. in multis c. Et hoc negant & irrident Pighardi antiqui & noui. Tertio, An Laicus per baptismum æque bene sit sacerdos sicut presbyter aut Episcopus rite ordinatus, sicut uult Lutherus cum suis. Quod est contra totam Ecclesiam & contra Paulum in plerisque locis. Quarto an Laicus aut Clericus minor, aut etiam Diaconus possit conficere Eucharistiam & missam celebrare, ut putant hæretici, contra sacratissimum Concilium Nicenū, & contra antiquissimas Canones Apostolorum & martyrum.

Luth. ad nobilitatē Germaniæ.
1. Thess. 5.
1. Timo. 5.

5. Puncta.

Circa pœnitentiam. Primo, An sit speciale sacramentum à baptismo & alijs distinctum, quod negant heretici. Secundo, An rite suscepta conferat gratiam, quod itidem negant hæretici. Tertio, An habeat tres partes integrales & necessarias, Contritionem, Confessionem & Satisfactionem, Et hoc negant heretici. Quarto, An Confessio auricularis que fit sacerdoti per recitationem singulorum (quantum possibile est) peccatorum, sit necessaria ad remissionem peccatorum, si sacerdos haberi queat cui fiat loco Dei. Iuxta illud Iohannis uicesimo. Quorum remisistis &c. Quinto, An satisfactio pœnalis, quæ pro peccatis iniungitur, sit peccatori necessaria, Cum hæretici dicant, Christum pro omnibus peccatis satisfacisse, nihil esse satisfactionē nostram contra Cyprianum & antiquissimos Canones.

Phil. in locis cōmunibus.
Luth. in alfer. art. 1.

4. Puncta.

Circa extremam unctionē. Primo, An sit speciale sacramentum. Secundo, An conferat gratiam rite sumentibus. Tertio, An obseruent in eorum antiquum in unguendo, in precibus, & in sanctorum inuocatione. Quarto, Quid sentiant

sentiant de hæreticorum dictis & factis contra Sacrum illud oleum quod in hunc usum ab Episcopo consecratur.

Circa Matrimonium. Primo. An sit speciale sacramentum, quod negant hæretici, duo tantum ponentes Baptis-
mum & Eucharistiam. Secundo. An conferat gratiam rite contrahentibus, Est enim Sacramentum sacræ rei signum, Et hoc Sacramentum magnum est in Christo & Ecclesia ut ait Apostolus. Tertio. An sit per adulterium ita separabile, ut liceat alteri nubere, priore adhuc uiuo? Quarto. An liceat præbiteris Monachis & Monialibus matrimonium contrahere. Quinto. An liceat absq; dispensatione in gradibus prohibitis contrahere. Sexto, an liceat marito aliã ducere uxorem si uxor sua aufugiat aut alij adhæreat? Reuera nihil horum licet iuxta statuta Ecclesiæ, sed hæc omnia contemnunt hæretici. Et tantum de septem sacramentis:

Circa Ceremonias Ecclesiæ. Primo. An obseruent ritus antiquos in administratione sacramentorum, quia novos excogitant hæretici, hoc est, an baptizent, cõmunicent, celebrent, ungant, copulent matrimonia more antiquo, Qui enim in ihs Ecclesiam non audit, est sicut Ethnicus & publicanus habendus. Secundo. An dominicis diebus benedicant aquam & sal, ac in circuitu populum aspergant, ac benedicto sale uti doceant & benedicta aqua more maiorum, hæc enim irrident heretici, contra Paulum 1. Timo. 4. quia sanctificantur per uerbum dei & orationem. Tertio. An benedicant more antiquo nuptias in publico, & herbas in festo Assumptionis Mariæ, cereos in festo purificationis, carnes & oua in paschate, Nam & illa sanctificantur uerbo Dei & oratione, licet impie contemnantur ab hereticis. Quarto. An utantur consuetis Ceremonijs in Ecclesia coram populo diebus festis & dominicis thurificando, cantando, cele-

VI. Puncta
Luth. Inca.
Babylo.
Ephc. 5.

VIII. Puncta
Math. 18.

Instructio Io. Coc.

brando, predicando, Quarum multas non observant heretici in Ecclesiae respectu, quod est gravissimum peccatum velut Idolatria 1. Reg. 15. Quinto. An patiantur ab edilibus minui expensas pristinas, quae impendi solent in cereos, in oleum lampadum, in ornatum Ecclesiae, in vestes sacras lauandas & resartendas, in mundanda templa et altaria, Quae omnia heretici tanquam inutilia contemnunt, sub pretextu isto, ut melius expendant in usum et sustentationem pauperum. Ait autem dominus, Haec oportuit facere, et illa non omittere, Maiores ergo nostri utrumque laudabiliter fecerint, et minus depauperati fuerunt quam nos. Sexto. An observent ritus pristinos in dedicationibus & processionibus annuis quae fiunt in diebus rogationum & in Letanijs Quadragesimae ubi nominatim invocant sancti, Haec, n. heretici aut omittunt aut mutant. Septimo. An servent ritus veteres in sepulchris, exequijs et anniversarijs defunctorum. Nam et ibi contra vetustissimum Ecclesiae morem multa abolent aut innovant heretici temeritate propria absque omni autoritate & ratione. Octavo. An patiantur minui consuetos Ecclesiarum proventus in decimis et oblationibus alijsque accidentalibus obventionibus, quarum subtractione depauperatur Parochiae, ut pastores non possint alere amplius Capellanos et predicatores sicut prius. Heretici enim in odium Cleri ut fauorem populi sibi conciliarent, illas omittunt & dandas esse negant.

Matth. 23.

VI. Puncta.

Circa Conciones publicas. Primo. An predicent singulis dominicis et diebus festis more antiquo absque innovatione temporis aut modi. Heretici, n. omissis missarum celebrationibus tantum predicant, & aliter quam prius procedunt in sermone, quodam omittunt Evangelium de die & legunt ex libro partem alterius Evangelij quod ex ordine predicant, ut sint, Catholicis per omnia contrarii studio innovationum. Secundo. Quibus

bus utantur libris & expositionibus pleriq. n. nunc predicant
 ex post illis Lutheri, ex Pomerani et aliorum hæreticorū, ex
 positionibus, ex uisitacione Lutheranorū etc. Hi omnes de
 facto sunt ex cōmunicati iuxta Bullam Leonis PP. X. et in
 digent absolutione Papali. Vtilius ergo legent Postillas D.
 Eckij, Centurias D. Nausee, Homilias patrū, sermones Au-
 gustini & Bernardi etc. unde non seducaſ populus nec con-
 citetur ad rebellionem et seditionem sicut fit per libros herē-
 ticorum. Tertio. An doceant uenerationē & Inuocationem
 sanctorū et annunciet eorū festa hebdomadatim more antiq̄
 Multi. n. nunc ea omittunt et dissimulant, multi etiam palā
 reprehendunt. Cōtra illud Christi, Qui uos spernit, me sper-
 nit. Et Qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti
 accipiet. Quarto. An pronuncient dies exequiarum & dies
 anniuersarios pro defunctis, ac petāt pro eis orationes à pos-
 pulo fieri more antiquo, Hoc enim omittunt & contems-
 nunt hæretici. Contra legem charitatis, quæ iubet orare pro
 inuicem, & membra commembris suis compati 1. Cor. 12.
 & 13. Quinto. Quid doceant de bonis operibus, de sola sis-
 de, de gratia dei, de lib. arbitrio & de predestinatione Dei.
 In his enim multi sunt hodie errores & scandala hæreticos
 rum, quæ uitari debēt, & ad populum uel taceri penitus uel
 reprobati funditus. Sexto. Quid doceant & seruēt de Qua-
 dragesima & alijs Ieiunijs, de esu carniū sextis ferijs &c.
 An eiusmodi transgressiones ligent consciētiam & sint ue-
 re peccata, quod negant hæretici & contemnunt uelut
 statuta humana. ¶ De uita & conuersatione, Primo.
 An legant quotidie horas Cannonicas, & peragant diuina
 officia more consueto iuxta fundaciones approbatas,
 Nam nihil horum faciunt hæretici, contra legem iusti-
 tiæ & contra obediētiam Ecclesiæ. Secundo. Quo
 utantur

Luc. 10.
 Matth. 10.
 Iac. 3.

V. Puncta.

Instructio Io. Coc.

Geantur uestitu, Hæretici enim in contemptum Cleri utuntur
 tur plarumq; breuibus tunicis & pileis uelut laici, nec deses-
 runt rasuram coronæ in capite, nec utuntur suppellicijs in
 contione, ut laicorum fauorem per hoc sibi aucupent. Cons-
 tra uenerandos Canones Pontificum & Conciliorum, quib-
 bus repugnare quasi peccatum ariolandi est & quasi scelus
 Idolatriæ nolle acquiescere 1. Reg. 15. Tertio. Cum quibus
 cõuersentur in publico. Hæretici enim ut Clerum plebi des-
 spectum reddant, per omnia laicis assimilari uolentes, cons-
 sociant se illi in tabernis publicis, confabulâtes ibi odiosa des-
 tractione de Episcoporum Canonicorum et Monachorum
 excessibus, negligentijs, opibus, comessationibus, libidini-
 bus &c. Contra illud Christi, Nolite iudicare & non iudis-
 cabimini, nolite condemnare & non condemnabimini. Et
 contra illud Pauli. Tu quis es qui iudices alienum seruum?
 Domino suo stat aut cadit. Quarto. Quorum utantur col-
 loquijs & conuictu. Quidam enim incaute conuersantur
 cum uicinis hæreticis à quibus pedetentim corrumpuntur,
 Iuxta illud Apostoli, Quorum sermo serpit ut cancer. Item
 Corruptunt mores bonos colloquia mala. Quidam cum
 seditiosis & rerum nouarum cupidis, qui detrahunt superio-
 ribus, præsertim Ecclesiasticis, Quidam apud laicos con-
 queruntur contra Prælatos & Patronos suos quasi metant
 illi in ocio quod ipsi foris in labore & sudore seminant, et per
 hoc fiunt ingrati erga Patronos à quibus collatum habent
 beneficium, & absq; eorum collatione haberent nihil, Vnde
 reprehendantur in Euangelio, ubi eis dicitur. Amice non
 facio tibi iniuriam, Nonne ex denario conuenisti mecum?
 Tolle quod tuum est & uade, Quinto. Qua utuntur domi-
 familia, Quàmuis enim omni tempore illicita est fornicat-
 tio, nunctamen maxime grauis & scandalosa est in sacer-
 dotibus

Math. 7.
Ro. 14.

2. Timo. 2.
1. Cor. 15.

Math. 20.

dotibus qui concubinas domi alunt. In quorū odiū Hæretici ^{contra} oēs Patrū sanctiones & contra Christi & Apostolorū exēpla ducūt, tanq̄ continere nō possint, contra illud Christi. Si potes credere, omnia possibilia sunt credenti. Item si quid petieritis patrē in nomine meo dabit uobis. Deserendæ sunt igitur concubinæ, & firma. Ade petendum est à Deo donum castitatis & dabitur nobis.

Mar. 9.
Ioh. 16.

De cura & officio pastoralī. Primo, Quales habeant Capellanos, ne forte sint Apostatæ hæretici qui populū seducunt. Secundo, Qualia sint curę onera, an habeāt Ecclesias filiales, & iustam cōpetentiam, unde possint onera sufferre. Iuxta illud Apostoli, Nemo stipendijs suis militat. Tertio, Quales habeant subditos, an intersint sacris in diebus festis & dominicis, an audiant alibi sermones hæreticorum, tales enim etsi de facto excōmunicati sunt, debent tamen prohiberi & publice denunciari, si non desistant, Paulus em̄ hæreticos deuitari iubet. Quarto, Qualis sit subditorū conuersatio, an sint ibi aliqui nunq̄ confitentes aut cōmunicantes, an sint susurrōnes & detractatores contra superiores, an sint qui prædicent in angulis, an qui scientes legere, hæreticorū libros prælegant uicinis. Tales em̄ ad superiores denunciari debent, ne paruum fermentum illud totam plebis massam corrumpat.

4. Puncta.

1. Cor. 9.

Tit. 3.

1. Cor. 5.

DE MODO VISITANDI

& Interrogandi.

Visitatores conuenit esse in officio publico, ut Officiales, Vicarios, Cōmissarios, Sigilliferos &c. quibus adiungi docet singulis binos Theologos, Fiscalē & Notariū, ut in una uisitatione mittantur personæ quatuor aut quinque, nempe Officialis, Duo Theologi aut unus cum Iurisperito Canonista, Fiscalis & Notarius. Qui omnes ad certum locum

Discussio
Parrochorū

M m cum

Instruct. Iohan. Cochi, pro Visitatoribus Catholicis.
cum publica commissione deputati, eueant uicinos Paro-
rochos & Cappellanos, quos medio iuramento de iuramento
interrogent & discutiant, & secundum qualitatem cuiuslibet
bet agant informando, corrigendo, hortando quantum po-
terunt, Grauiores excessus & incorrigibiles Clericos remit-
tant ad superiores, & tradant custodie, donec rescriptum ha-
beant à Principe quid cum ijs agendum sit. Et dum citatur
singuli, forsitan expediret, iniungi eis, ut unusquisque de pro-
prijs libris suis Catalogum aut registrum secum deferat, Ex
quo cito intelligent uisitatores, quale sit uniuscuiusque studiū
qualis opinio & secta. Aut si registro eorū non uideatur ha-
benda fides, poterit fiscalis ad singulos præmitti, qui apud
singulos describat librorum atque etiam familiæ inuentarium.
Ex quo certius intelligant uisitatores qualis sit unusquisque
domi. Qui enim in corde Lutherani sunt, non magnifac-
ciunt iuramenta, quorum medio interrogantur. Qui enim
uota & iuramenta Deo publice & sponte facta contemunt
& conculcant, longe facilius contemnent & nihili facient iu-
ramenta coacta quæ uisitatores præstare debeant. Expe-
dit igitur, ut alia quoque documenta quærantur uel inquisitio-
ne fiscalis per Inuentarios uel testificatione uicinatorum qui
integri & fide digni habentur.

Scripta Moguntia Apud S. Victorem Extra muros
Die 27. septembris, Anno 1532.

MISCELLANEO

RVM LIBRI SECUNDI

Tractatus undecimus.

SERMO GENERALIS DE CON- fectione Chriftatis.



Magnum diuinæ bonitatis est indicium, fra Præfatio.
 tres mei. O uos sacerdotes domini & cæ-
 teri Clerici, necnō & Laici, quod nos pius
 conditor & redemptor noster incolumes
 in hunc locum congregare dignatus est, ut
 credimus, ad nostram æternam salutem,
 & ecclesiæ Catholicæ sublimitatem. Quia hodie exem-
 plo Domini saluatoris & Apostolorum suorum operan-
 dum est mysterium, quod absconditum fuit à sæculis sæ-
 culorum. Quapropter opus est non solum mihi indigno,
 sed & uobis omnibus, ut leuemus corda cum manibus ad
 Deum in cœlum, quatenus inde speremus auxiliū, quo ri-
 te possit impleri quod agendum est mysterium.

Nemo enim satis idoneus, nemo prorsus est dignus, qui Mysterium
 per se sine diuino auxilio & cæterorum adiutorio po-
 tuit hoc ipsum peragere, quanto minus ego indignus, non pollui-
 tur.

Hoc enim mysterium tale est, ut nostris peccatis pol-
 lui non possit. Quia ut in Epistola Papæ Anastasij capitu-
 lo VIII. legimus, Mali bona ministrando sibi tantummos
 do nocent, nec Ecclesiæ sacramenta cōmaculant. Et tale est

M m 2 quia

quía quamuis presbyteris, sicut & Episcopis, dispensatio mysteriorum Dei commissa sit, Et quamuis in confessione diuini corporis & sanguinis consortes cum Episcopis sint, Hoc tamen nulli præterquam summo Pontifici concessum est, Ideo summa ueneratione honorandum & humiliter est tractandum, Quia enim tam sanctum & altum est. Ideo diuino auxilio & uestro plurimum indigeo deuoto adiutorio.

Dies cenæ
Domini.

Ioh. 13.

Hæc enim dies cenæ domini dicitur, quod in ea saluator noster pasca & conuiuium fecit, ubi & Iudas miser fuerat, qui eum eadē nocte traditurus erat, qualiter illud conuiuium celebratum sit, Iohannis Euangelium narrat. Hodie namque in forma serui, quam propter nos accepit, pedes discipulorum lauit, & nobis humilitatis exemplum dedit. Hodie finitum est uetus Testamentum, & inchoatum est nouum, hodie multa ad nostram salutem facta sunt, quæ uobis enumerare per longum est, quia ad alia transire necesse est. Hodie in sancta Ecclesia reseruatur corpus domini usque in crastinum, lauantur pedes fratrum in exemplum domini & discipulorum, Nudantur altaria usque in sabatum sanctum, et poenitentes ueniunt ad absolutionem.

Triples con-
secratur oleum

Hodie tribus modis consecratur oleum, oleum pro infirmis, & pro populo, oleum principalis Chrismatum, & oleum ad unguendos Catechuminos & Neophitos, Potest quidem Deus sine oleo sanare infirmos, sanctificareque suos & demones effugare. Sed propter fragiles & animales aguntur hæc uisibilia, ut spiritualia & inuisibilia facilius capiant. Oleum uero quando offertur Pontifici, simplex liquor est, & speciem habet corporalem, sed per benedictionem sacerdotum transfertur in sacramentum.

Con

Consecratio uero huius Chrismatis olei dicitur principa-
lis, quia ad eius unctionem principalis tribuitur spiritus, id
est septiformis paracletus. Habet enim officium per se, pri-
mo exorcizatur, Deinde dominus uobiscum, & sursum
corda, eius benedictio inchoatur, finiturque p̄ Dominum
nostrum, qui tecum, &c. Consecratur enim in eo loco, ubi
pacem solemus inter nos dare, Et hoc est opus gratiæ di-
uinæ, ut pax & concordia regnet in nobis, ut Isidorus
ait. Olea est arbor pacis insignis. Hic enim non solum o-
leum sed & Balsamum consecratur. Balsamum arbor est
una aromatum quæ sunt odorifera. Et odor Balsami in
oleo demonstrat opinionem sacrarum uirtutum ab his qui
eodem oleo perungendi sunt, late dispersam operante gra-
tia spiritus sancti. Oleum uero sacri Chrismatis conficitur
aqua Baptismatis, & efficitur fons gratiæ celestis.

Baptisma enim est aqua, quæ tempore passionis de
latere Christi profluxit, Nullumque ut Isidorus ait, aliud
elementum est quod in hoc mundo purget uniuersa, quod
uiuificet cuncta, fons autem Baptismi est origo omni-
um gloriarum & uirtutum. Nam uidetur quidem Baptis-
zatus in fontem descendere, uidetur aquis intingi, ui-
detur de aquis ascendere, Quid autem in illo lauacro re-
generationis egerit, minime uidetur. Sola hæc fidelium
pietas nouit, quia peccator in fontem descendit, sed pur-
rificatus ascendit. Generatus per culpam descendit, rege-
neratus ad gloriam ascendit. Natus ad mortem descendit,
renatus ad uitam ascendit, seruus peccati descendit, sed
cohæres Christi ascendit, filius Diaboli descendit, sed fi-
lius Dei ascendit. Sola Ecclesia mater quæ generat hæc nouit.
Cæterum oculis insipientium uidetur talis exire de fonte
qualis intrauit. Sed qui ex aqua & spiritu regnantur,

Mm 3 inuisibilis

Consecratio
Chrismatis,

Baptismatis
effectus,

Sermo generalis

Inuisibiliter in nouum hominem mutatur, et de carnali efficitur spiritualis, Quia sicut spiritus inuisibilis est nostris aspectibus, ita is qui per gratiam Dei renouatur, inuisibiliter fit spiritualis & filius Dei, Magnum namque est baptismi Sacramentum, ubi aliud uidetur, & aliud intelligitur. Videtur simplex aqua, & intelligitur Lauacrum celeste, Videtur species corporalis, & intelligitur in ea plenitudo Trinitatis, Quia in ea (ut Isidorus ait) plenitudo diuinitatis habitat corporaliter. Cautè & sollicitè, o uos sacerdotes domini, ministrandum est tantum mysterium, quod nobis & uobis commissum est, dum ibi sanctam Trinitatem adesse, nulli licet dubitare Catholico, Vnde nequaquam sanctificatur Baptismi officio, nisi qui sub Trinitatis tingitur Sacramento, ut ipse dominus discipulis suis ait, Ite Baptizate eos in nomine patris & filij & spiritus sancti,

Unctio Crismatis.

Chrismate unguendum, primum Moyses in Exodo, iubente domino commisit, quo primum Aaron & filij eius peruncti sunt. Eratque eo tempore tantum in regibus & sacerdotibus mystica unctio, per quam Christus figurabatur. Vnde & ipsum nomen à Chrismate dicitur. Sed postquam dominus noster, uerus rex & sacerdos æternus, à Deo patre, cælesti ac mystico unguento est delibutus, iam non soli Pontifices & Reges, sed omnis Ecclesia unctioe Chrismatis, per impositionem manuum consecratur, Quod solis debeat Episcopis, ut consignent, & spiritum paracletum tradant. Quod non solum consuetudo Ecclesiastica demonstrat, uerum & illa lectio ætuum Apostolorum, quæ asserit, quibusdam in nomine domini Iesu Baptizatis, per impositionem manuum Apostoli Pauli datum esse spiritum sanctum, ut legitur. Et cum imposuisset illis manus Paulus, uenit spiritus sanctus super

Confirmatio.
Act. 19.

supereos & reliqua. Item in alio loco scribitur, q̄ Apostoli **A&.**
 ab Hierosolymis Petrum et Iohannem miserunt Samariā,
 ut iam Baptizatis traderent spiritū, pro ut dicitur, Tunc
 imponebant illis manus & accipiebant spiritum sanctum.
 Spiritum autem sanctum accipere possumus, dare non pos-
 sumus, sed ut detur, dominum inuocamus. Ibi aperte datur
 intelligi, solis Pontificibus, Apostolorum uicarijs deberi ut
 consignent, & paraclatum tradant.

In gestis Pontificalibus legitur, q̄ Syluester Papa con- **Necessaria**
 stituit, ut Baptizatum k̄niat præsbyter Chrismate leuatum **Chrismatis**
 de aqua, propter occasionem transitus mortis, ne propter **unctio.**
 absentiam Episcopi & difficultatem eum consequendi, sine
 manus impositione Baptizati migrarent. Quia si quis sine
 ea obierit, periculosum iter arripit. Timendum est, ne illa
 differentia sit inter eum qui manus impositionem accipit,
 & eum qui non accipit, quæ est inter stellarum claritudis
 nem. Hoc est, quamuis non excludantur à regno Dei pro-
 pter bona opera, tamen non habent locum quem haberent
 si illam acciperent. Pensandum est de his qui per negligenti-
 am amittunt Episcopi * præscientiam & tamē suscipiunt * **Præsentia,**
 manus impositionē, ne forte propterea damnentur, quia **& non.**
 festinare debuerint ad manus impositionem. Hæc præuis-
 dens Papa Syluester, quantum potuit, subuenit, & consti-
 tuit, ut propter absentiam Episcopi, à præbytero baptis-
 zati unguerentur. Vnde dicit Beda in tractatu super Actus
 Apostolorum. Nam presbyteris siue extra Episcopum, siue
 præsentem Episcopum, cum baptizant, Chrismate baptiza-
 tos unguere licet. Sed quod ab episcopo fuerit consecratū,
 Non tamen frontem, quod solis debetur Episcopis, sed uer-
 ticem ex eodem oleo signare licet.

Nam forte cogitat aliquis fide fragilis, quod non licet.

Quid

Sermo generalis

Utilitas sa-
cramenti Cō-
firmationis.

Quid mihi prodest, post mysterium baptismatis mysteriū Confirmationis? Nam si post fontem adiectione noui generis indigemus, quantum uideo, non totum de fonte suscepimus. Non ita intelligendum est, dilectissimi. Nam qd prodest, si quisquam parcorum, magnam paruulo conferat

Alias * sa-
cultatem.

* utilitate, nisi provideat illi tutorem. Ita paracletus regeneratis in Christo, custos & consolator & tutor est. Possunt enim suadente Diabolo sicut paruuli facultatem, perdere baptismi utilitatem, si non habeant tutorem spiritum consolatorem. In hoc enim mundo tota ætate uicturis, inter pericula & inuisibiles hostes gradiendum est, uelut inter serpentes & scorpiones, Quapropter consolator & tutor est necessarius spiritus paracletus. In Baptismo regeneramur ad uitam, post baptismum armamur & confirmamur contra hostes ad pugnam. In Baptismo abluimur, post Baptismum renouamur, In Baptismo remissionem omnium peccatorum, siue originalium, siue actualium accipimus, Post Baptismum scutum fidei, galeam salutis & gladium spiritus, contra hostes assumimus, ut undiq; arma-

Verba Mel-
chisedæ. Pa-
pæ. De con-
secra. dist. 5.
c. 1.

Ephē. 6.
1. Cor. 2.

ti stemus. De spiritu sancto accipimus, ut spirituales efficiamur, Quia animalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus dei. De spiritu sancto accipimus ut sapiamus inter bonum & malum discernere, iusta diligere, iniusta respicere, ut malicia, ac superbia repugnemus, ut Luxuria ac diuersis Illecebris, & foedis iniustisq; cupiditatibus resistamus. De spiritu sancto accipimus, uitæ æternæ amore flagrare, & mentem à terrenis erigere, & ad cælestia subleuare, Quo nos per dominū eiusdem spiritus Paracleti peruenire concedat. Iesus Christus dominus noster, qui cū patre & spiritu sancto uiuit & gloriatur in sæcula sæculorum Amen.

Trans

Transcriptus est hic sermo In Stolpensi arce (quæ est Episcopi Misnensis) Ex uetusto Pontificali, Anno 1537. Et concordat per omnia, cum eo, qui habetur in grandi uolumine antiquo, Quod pulcherrime scriptum est cura & impensis Gundechari secundi, qui fuit decimus octauus Episcopus post S. Vuilibaldū, in Ecclesia & Episcopatu Eystaensi, Circiter annum Dominicæ incarnationis M.LVII. Vir sane sanctissimus miraculisq; clarificatus, De quo istud habetur Distichon antiquum.

Est tibi Solonis mens Præsul & os Salomonis.

Ephot Aaronis cum reliquisq; bonis.

MISCELLANEO:

RV M LIBRI SECVNDI

Tractatus Duodecimus.

QVAESTIO, VTRVM LICEAT CHRISTIANO Duas aut plures habere uxores simul & eodem tempore.



Vod Non. Probatur autoritate & ratione, Autoritate scripturarum utriusq; testamenti, Constitutione legum & Canonū, Decretis et sententijs sanctorum patrum, antiqua consuetudine Ecclesiæ, et præscriptione longissimi temporis. Rationibus præterea multis, quas scholastici præsertim Doctores Theologiae copiose commemorant.

Etenim in ueteri Testamēto ait scriptura Gen. 1. Masculinum

Na lum

Quaestio utrum liceat Christiano

Ex uet. testa-
mento pro-
bationes sex

lum & foeminam creauit eos. Ecce unitas in utroq; sexu ex
prima hominis creatione à deo iustituta, Ergo pluralitas u-
xorum sub uno marito est & contra institutionē Dei & cō-
tra naturam, Natura enim rerū ex prima Dei creatione om-
nibus indita est, Ne quis autē dicat, homini licere, sicut equo,
tauro, arietī, ceruo, gallo, &c. plures q̄ unā habere foeminā,
Textus hanc absurditatē excludit, quia de solo homine, nō
de alijs animalibus, dicit, Et creauit Deus hominē ad imagi-
nē & similitudinē suā, Itaq; ait Dauid Rex et propheta, Psal-
mo. 31. Nolite fieri sicut equus & mulus. In quib. nō est intel-
lectus. Tales enim reprehēdit & Hieremias propheta dicēs,
Equi amatores in foeminas & emissarij facti sunt.

Hiere. 5.

- II. Secundo, Rursus ait Deus Gen. 2. Nō est bonū hominē
esse solū, faciamus ei adiutoriū simile sibi, Ecce et hic singu-
lari utitur numero, qui unitatis, non pluralitatis est, sicut
& supra foeminam, non foeminas dixit, Ita hic quoq; ad-
iutoriū, non adiutoria dicit, Est igit̄ contra facturā et opus
Dei, unū uirū habere simul & eodē tempore plures uxores.
- III. Tertio, Subiungit textus ibidem sic. Et aedificauit Do-
minus Deus costam, quam tulerat de Adam, in mulierem.
En costam unam, non duas aut tres tulit Deus de Adam, et
in unam, non in plures, aedificauit mulierem. Ordinatione
igitur diuina unī marito non licet nisi unam habere uxore-
m, Qui plures simul habet, Dei ordinationi resistit, & sibi
damnationem acquirit, ut ait Apostolus Ro. 13.
- III. Quarto, Rursus ibidem subiungunt hęc uerba, Quam-
obrem relinquet homo patrem suū & matrem, & adhærebit
uxori suæ, et erunt duo in carne una. Ex his quoq; uerbis fa-
cile dinoscitur, contra ordinem & naturam atq; institutio-
nem matrimonij esse, si uir unus simul habeat duas aut plu-
res uxores. Talis enim non uxori sed uxoribus adhæret. Et
non

nō sunt ibi duo in carne una, sicut lex matrimonij cōstituit, sed sunt Tres, si duas, aut quatuor in una carne, si Tres uxores habeat simul. Violat igitur & prophanat ius Matrimonij, quicumq; plures simul uxores habet.

Quinto sic ait Adam ad Dñm Gen. 3. Mulier, quā dedi-
sti mihi sociam, dedit mihi de ligno & comedi. Hic quoq;
fatetur Adam, Coniugiū à Deo institutum esse homini ad
unā, non ad duas aut tres mulieres simul. Non enim socias,
sed sociam dixit, pluralitas igitur uxorum cōtra ordinatio-
nem Dei est, qui unam dedit sociam uiro, nō socias plures.
Peccat igitur & peruertit ordinationem Dei, quisquis plu-
res uxores simul habere audet.

Sexto Gen. 4. legitur pluralitas uxorum à Lamech uiro
malo introducta esse. Qui primus accepit duas uxores, &
dixit eis, Audite uocem meā uxores Lamech. Ecce ait, Au-
dite uocem meam, et non ait, uxores meæ, sed uxores La-
mech, Tanq̄ diceret, Non estis meæ secundum Dei ordina-
tionē, Deus enim unā uni copulari ordinauit, sed estis uxo-
res Lamech. De Lamech aut dabitur ultio septuagies ses-
pties, Lamech ita igitur potius quam Christianus dicendus
est, quisquis exemplo Lamech duas accipit uxores, & ad ci-
uitatem Dei non pertinet, quia contra Dei ordinationē fa-
cit, sed pertinet ad ciuitatem Diaboli, sicut Lamech, qui nō
ex Genealogia boni filij Seth, sed Cain parricide descendit.
Hæc ex ueteri testamento breuiter dicta sint.

Ex nouo quoq; testamento facile reprobatur uxorum
pluralitas. Nam Christus in Euangelio pleraq; uerba ex
supradictis repetit & confirmat, dicens, Matthæi 19. Non
legistis, quia qui fecit hominem ab initio, masculum &
fœminam fecit eos, & dixit. Propter hoc dimittet homo pa-
trem & matrē & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne
una,

Nn 2 una,

Quæstio utrum liceat Christiano

una, Itaq; iam non sunt duo, sed una caro, Ecce Christus in Euangelio expresse dicit cum scriptura. Et erunt Duo in carne una, Et addit ultra scripturam. Itaq; iam non sunt duo sed una caro. Est igitur manifeste contra Euangelium, si uir unus plures simul uxores habeat. Ibi enim non Duo (ut dicit Euangelium) sed tres aut quatuor essent in carne una & una caro.

II. Secundo, Ibidem ita subiūgit Christus. Dico autē uobis quia quicumq; dimiserit uxore suā, nisi ob fornicationem & aliā duxerit, mœchatur, & qui dimissam duxerit, mœchatur. Hinc sane sequitur, multo magis mœchari eū, qui uxore suam retinet & aliā adhuc ducit, Cum qua utiq; mœchatur, contra fidē priori uxori datā, Prophanat igitur Euangelium, quis quis carnē suā in plures uxores diuidit, & mœchatur cum uxore secunda contra ius primæ. Si enī mœchatur cum secunda, priore dimissa, quanto magis mœchatur, priore nō dimissa, sed ius matrimonij retinente & agnoscente.

III. Tertio, Ait Apost. Ro. >. Lex in homine dānatur, quāto tempore uiuit, Nam quę sub uiro est mulier, uiuente uiro alligata est legi, si autem mortuus fuerit uir eius, soluta est à lege uiri. Igitur uiuente uiro uocabitur adultera, si fuerit cum alio uiro. Si autē mortuus fuerit uir eius, liberata est à lege uiri, ut nō sit adultera, si fuerit cum alio uiro. Ex his quoque uerbis clare sequitur, nō licere, neq; uiro neq; mulieri nubere alteri, priore cōiugio adhuc durante. Sicut igitur mulier quę alteri nubit, uiro suo adhuc uiuente, adultera uocatur & est; Ita uir quoq; qui alteram ducit, uxore sua adhuc uiuente, recte adulter uocatur & est, Viuente enim uxore primā, alligatus est legi coniugali quam diu illa uiixerit, lex enim coniugij iubet eum adhærere uxori suæ. Vinculum quippe coniugale æque alligat maritum & uxorem.

Quarto

Quarto. Rursus ait Apostolus 1. Cor. 7. Vxori uir debet IIII.
 tum reddat, similiter autem & uxor uiro. Mulier sui corpo-
 ris potestatem non habet, sed uir, similiter autem & uir sui
 corporis potestatem non habet, sed mulier. Ex his quoque uer-
 bis Pauli clare patet, non licere uiro Christiano, duas aut
 plures uxores simul habere. Tenetur enim uir uxori debitum
 reddere, At debitum illud exigit bonam fidem, Bona autem
 fides exigit, ut ei reddat cui debetur, si ergo reddatur alteri,
 iam non est bona fides. Præterea, uir non habet potestatem
 corporis sui sed uxor, Non potest igitur uir corpus suum al-
 teri dare, uxore adhuc uiuente, Sicut nec uxor alteri corpus
 suum substernere potest, uiro suo adhuc uiuente pari enim
 uinculo utrinque alligantur uir & uxor. Multa quoque alia sunt
 in eodem cap. testimonia Pauli contra pluralitatem uxorum
 uerbi gratia. His qui matrimonio iuncti sunt, præcipio non
 ego sed dominus, uxorem à uiro non discedere, & uir uxorem
 non dimittat. Hinc quoque par coniugij uinculum utros-
 que esse conuincitur, Sicut igitur non licet uni uxori duos
 habere maritos. Ita nec uni uiro licitum esse potest, inter Chris-
 tianos, duas habere uxores. Item Mulier alligata est legi,
 quanto tempore uir eius uiuit. Quod si dormierit uir eius,
 liberata est à lege. Cui autem uult nubat, tantum in domino
 Hæc ibi Paulus, quæ & uirum similiter obligant, non est. n.
 liberatus à lege, quanto tempore uxor eius uiuit.

Quinto. Idem Apostolus Ephe. 5. id ipsum affirmat, dis- V.
 cens, Viri diligite uxores uestras, sicut & Christus dilexit Ec-
 clesiam. Itē uir debet diligere uxores suas ut corpora sua, Qui
 suam uxorem diligit, seipsum diligit, Nemo enim unquam
 carnem suam odio habuit, sed nutrit & fouet eam, sicut &
 Christus Ecclesiam. Item. Post hæc uerba (quæ & supra ex
 Genesi & ex Euangelio recitata sunt) Et erunt duo in carne

Non 3 una

Quaestio Vtrum liceat Christiano

Cant. 4.

una, sic ait, Sacramentum hoc magnum est, Ego autem dico in Christo et in Ecclesia, Veruntamen & uos singuli unusquisque uxorem suam diligat sicut seipsum, Vxor autem timeat uirum suum. Hæc ibi Apostolus. Ex quibus aperte conuincitur, sicut Christus non nisi Vnam habet sponsam Ecclesiam, de qua dicit in Cantico Salomonis, Vna est coluba mea, perfecta mea, Ita & uir Christianus non nisi unam debet habere uxorem uno eodemque tempore, Alioquin non esset Matrimonium conforme sacramentum Christi & Ecclesiae, Hoc autem esset contra Paulum, qui ait hic, Sacramentum hoc magnum est &c. Vni itaque uiro ubique unam applicat uxorem, nusquam duas aut Tres. Verbi gratia, ait sic. Qui uxorem suam diligit, seipsum diligit, Non autem ait sic. Qui uxores suas diligit. Item. Nemo unquam carnem suam odio habuit, Ait carnem, non carnes. Vbi autem dicit uiros, dicit & uxores, sicut hic, Viri diligite uxores uestras. Aequiparat igitur numerum in utroque sexu, unam uni, duas duobus uxores permittens, uni autem Duas nusquam admittit.

VI. Sexto. Ait rursus idem Apostolus 1. Thessa. 4. Hæc est enim uoluntas Dei sanctificatio uestra, ut abstineatis uos a fornicatione, ut sciat unusquisque uestrum uas suum possidere in sanctificatione et honore, non in passione desiderii, sicut & gentes qui ignorant Deum. Hic quoque ait Apostolus, uas suum, non uasa sua. Innuens per hoc, uni unam, non duas aut tres uxores apud Christianos permitti. Et tantum ex utriusque Testa. scripturis, Cætera propter prolixitatem hic commode referri non possunt, nec opus est plura nunc asserere. Quisquis enim non ueretur tam multa scripturae loca uel negare uel in reprobum sensum retorquere, is longe minus reuerbitur cætera quæ præter scripturam adduci queant.

Scripta Vratislaviae, Die 13. Septemb. Anno 1540.

MISCEL